

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Osvojení zletilého

Zpracoval: Jaroslav Bartoš

Plzeň 2018

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2018

.....
Jaroslav Bartoš

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph. D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Obsah

Předmluva	1
1. Úvod.....	3
1.1. Nástin historického vývoje institutu	4
1.2. Vymezení základních pojmů	5
1.3. Prameny právní úpravy osvojení zletilého	7
1.4. Rozdělení osvojení zletilého.....	8
2. Osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého.....	10
2.1. Obecně	10
2.2. Korektiv dobrých mravů.....	11
2.3. Možnosti osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého.....	12
2.3.1. Osvojení dalšího sourozence.....	13
2.3.2. Osvojení, při kterém byl v době podání návrhu osvojovaný nezletilý.	14
2.3.3. Osvojení, kdy osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti	16
2.3.4. Osvojení, kdy osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela.....	17
2.4. Odůvodněný zájem pokrevních rodičů osvojovaného.....	19
3. Osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého.....	22
3.1. Obecně	22
3.2. Újma důležitých zájmů potomků osvojitele nebo osvojovaného	24
3.3. Důvody zvláštního zřetele hodné.....	26
3.4. Přínosnost osvojení.....	29
4. Nástin procesní úpravy osvojení zletilého	30
4.1. Věcná a místní příslušnost	31
4.2. Zahájení řízení	32
4.3. Náležitosti návrhu na zahájení řízení.....	32
4.4. Účastníci řízení	33
4.5. Zastoupení v řízení	33

4.6. Dokazování	34
4.7. Rozhodnutí.....	35
4.8. Opravné prostředky	35
4.8.1. Řádné opravné prostředky	36
4.8.2. Mimořádné opravné prostředky	36
5. Následky osvojení zletilého	39
5.1. Obecně	40
5.2. Následky při osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého	40
5.2.1. Příbuzenský poměr.....	40
5.2.2. Majetková práva.....	41
5.3. Společné následky osvojení pro příjmení osvojovaného	41
5.4. Společné následky osvojení pro dědické právo	43
5.4.1. Potomek narozený po osvojení zletilého	45
5.4.2. Potomek, který vyjádřil souhlas s osvojením zletilého.....	46
5.4.3. Potomek, který nevyjádřil souhlas s osvojením.....	48
5.4.5. Následky pro osvojovaného	49
5.4.6. Osvojitel jako jediný dědic	53
5.4.7. Shrnutí následků osvojení zletilého pro dědické právo	55
5.5. Společné následky osvojení pro vyživovací povinnost	55
5.5.1. Obecně	55
5.5.2. Následky pro vyživovací povinnost.....	56
6. Závěr.....	57
Seznam použitých zdrojů.....	60
Odborné publikace.....	60
Komentářová literatura	60
Právní předpisy	61
Soudní rozhodnutí.....	62
Důvodové zprávy.....	65
Internetové zdroje	65

Ostatní.....	66
Summary	67

Seznam použitých zkratk

ABGB	Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů
KSČ	Komunistická strana Československa
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
MatrZ	Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZoO	Zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Předmluva

Institut osvojení zletilého je ústředním tématem této diplomové práce. Vzhledem k počtu zdrojů, ať už ve formě komentářů k zákonům, článků v odborných periodících a o soudní judikatuře ani nemluvě, je práce z podstatné části vyjádřením názoru autora. Protože tam, kde jiný názor neexistuje a problematiku je potřeba nějakým způsobem přiblížit, to není ani jiným způsobem reálně možné. Tato situace, kdy osvojení zletilého je až možná trochu překvapivě mimo hlavní proud zájmu odborné veřejnosti, by zřejmě nenastala, kdyby minulost tohoto institutu nebyla násilně přerušena, o čemž bude, sice v míře minimální, pojednáno dále. Tudíž se autor této práce snažil získat co nejvíce aktuálních zdrojů k tématu. Slovo aktuální je slovem velmi důležitým. Práce se totiž snaží vycházet i ze zdrojů, které běžné veřejnosti úplně snadno přístupné nejsou.

Pro výše zmíněné je tedy potřeba při čtení této diplomové práce mít na mysli dobu, kdy vznikla. Otázky, které zde nejsou zcela jasné, totiž postupem času praxe vyřešit může a snad se tak i stane. V současnosti ale všechny otázky okolo tohoto institutu vyjasněné nejsou.

Dále je nutné mít na paměti, že práce se snaží být pojednáním, které nepopisuje dřívější právní úpravu a nezabírá tím tak nadbytečně mnoho místa v textu, které by ve výsledku nebylo ničím důležitým a ani pro pochopení tématu podstatným.

I když to při čtení může občas trochu vyznívat, tak práce není kritikou autorů NOZ. Zákonodárce měl úlohu složitou, neboť institut osvojení zletilého není institutem běžným a upravit jej tak, aby dokázal „pokrýt“ všechny možné v budoucnu vzniklé situace, není dost dobře možné bez toho, aby se zákon nestal přehnaně kazuistickým.

Diplomová práce si klade za cíl rozebrat současnou podobu osvojení zletilého, se zřetelem k tomu, že judikatura bude vznikat až s postupem času. Druhým nejdůležitějším zdrojem pro praxi, odbornou a občas i laickou veřejnost, jsou komentáře k zákonům. Rovněž komentáře k NOZ nejsou v současné době, dle názoru autora diplomové práce, dostatečné. A proto si celá práce klade za cíl jít svým způsobem do větší hloubky složitostí institutu osvojení zletilého, než tak činí odborné komentáře. Samozřejmostí je, že ani komentáře se nemohou „opřít“ o

judikaturní názory soudců vyšších instancí, a tak se autor snažil s použitím omezeného množství zdrojů a při použití logiky naznačit, jak se bude celý institut osvojení zletilého vyvíjet do budoucna se zřetelem a respektem ke složitosti osvojení zletilého. Institut je o to složitější, o co je jeho úprava stručnější.

Na tomto místě je také nutno zmínit, že původní struktura práce schválena při zadání práce, byla při psaní dále rozvedena a korigována po dohodě s vedoucím diplomové práce. Konkrétně vznikla nová kapitola, která nese název „nástin procesní úpravy osvojení zletilého“.

1. Úvod

Možnost osvojit zletilou osobu je v českém právním řádu teprve několik let. Avšak i přes tuhle skutečnost varianta osvojení zletilé osoby existovala i v minulosti.

I když dějiny ústředního motivu celé práce jistě zajímavé jsou, tak dnešní podoba osvojení zletilého je již velmi odlišná od její minulosti. Přesto historie institutu osvojení zletilého naznačena bude, ale jen v míře minimální a nezbytné, která je důležitá pro uvedení čtenáře do problematiky osvojení zletilého. Z dnešního pohledu to může vypadat neuvěřitelně, ale historie procesu osvojení zletilého sahá až do dob, kdy vládlo právo římské.

Právo osvojit zletilou osobu bylo na našem území zapovězeno na tak dlouhou dobu, že všechny zmínky o tomto institutu, které existovaly před zavedením možnosti osvojit zletilou osobu do našeho právního řádu, jsou už velmi „zaprášené“. Práce je tedy zaměřena hlavně na současnou právní úpravu s důrazem na aplikační praxi. A to vzhledem k faktu, že tento institut bude v budoucnu velmi často dotvářen soudní judikaturou.

I přes fakt toho, že judikatura zoufale chybí, vychází práce z několika desítek soudních rozhodnutí, která byla získána v anonymizované verzi na základě zaslaných žádostí na více než desítku okresních soudů a také jednoho soudu krajského. Cílem práce je, velmi úzce se zaměřit na národní právní úpravu i přes skutečnost, že osvojení zletilého existuje i v jiných právních řádech.

Ústředním posláním práce je tedy popsání a rozebrání současné problematiky osvojení zletilé osoby na území České republiky.

O základní problematice institutu je pojednáno, v rámci přehlednosti úvodní kapitoly, dále dle nadpisů příslušných podkapitol. Toto rozdělení přinese snazší orientaci při uvedení do problematiky, které je velmi důležité ke správnému pochopení celého textu a potažmo celého institutu.

Dále bude pojednáno, mimo naprosto základní otázky institutu, o jeho rozdělení. Ač se totiž může zdát, že osvojení zletilého je jednoduše osvojení zletilé osoby, v jisté míře tomu tak není. Osvojení zletilého se totiž dělí na dva typy osvojení. Konkrétně se jedná o osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého a osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého. Tyto

kapitoly jsou ve větší míře popisné. Ukazují, jaké typy osvojení zletilého existují a kdy se využívají. Samozřejmostí je srovnání a kritické zhodnocení úpravy s její četností a možnostmi využití v praxi.

Následující kapitola, která nese název následky osvojení zletilého, je o něco více zaměřena na to, co se stane po řízení, v němž soud k osvojení přivolí. Je to také ta nejdůležitější část celé práce. Následky jsou totiž to, co bude v praxi zřejmě působit nejvíce problémů. Problémy bude osvojení zletilého působit ještě dlouhá léta s tím, jak lidé, kteří v současné době jsou osvojováni, budou umírat či se bude jinak měnit jejich právní pozice.

Následkům osvojení zletilého bude v kapitole pojmenované „nástin procesní úpravy institutu osvojení zletilého“ předcházet výklad procesních souvislostí v ZŘS. O procesní úpravě nebude pojednáno do hloubky, neboť aby tomu tak bylo, musela by být práce zaměřena spíše na úpravu v ZŘS. Hmotněprávní úprava v NOZ má totiž tolik zapeklitostí, že sama zabere větší prostor diplomové práce.

1.1. Nástin historického vývoje institutu

Kořeny institutu osvojení zletilého sahají, stejně tak jako kořeny dalších mnoha částí občanského práva, až do práva římského. Zřejmě velmi podobným institutem současnému osvojení zletilého, byl institut zvaný adrogatio. Při tomto procesu se otec jedné rodiny podřizoval moci otce jiné rodiny a v důsledku toho se nacházel v postavení jeho syna. Toto postavení se také týkalo celé jeho rodiny, která se podřídila moci otce rodiny, který by se dnešní terminologií patrně nazýval osvojitel.¹

Současná právní úprava není na našem území absolutní novinkou. Historie osvojení zletilé osoby sahá až do dob Rakouska-Uherska. Konkrétně možnost osvojení zakotvoval již Obecný zákoník občanský neboli ABGB. Ten ve svých ustanoveních § 179 a následujících dával možnost osvojení bez rozdílu či rozlišování toho, jestli osoba osvojovaná je již zletilá nebo zda ještě zletilosti

---

¹ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-334-6., str. 77.

nedosáhla. Z čehož samozřejmě vyplývalo, ač to ABGB explicitně nezmiňoval, že bylo umožněno osvojovat i osobu zletilou.

ABGB zůstal v platnosti až do roku 1950, kdy ho na našem území nahradil zákon č. 141/1950 Sb., jenž je často nazýván jako střední občanský zákoník. Ač byl ABGB ještě v platnosti, tak si osvojení vysloužilo vlastní zákon. Byl jím zákon č. 56/1928 Sb., který od ABGB přebral úpravu osvojení. ZoO vydržel v platnosti až do roku 1949, kdy v účinnost vstoupil zákon č. 265/1949 Sb., jenž se nazýval Zákon o právu rodinném a který zrušil ZoO. V tomto zákoně již žádná zmínka o možnosti osvojit zletilou osobu není. Tento výsledek tzv. právníkové dvouletky, která nastala jako důsledek nástupu KSČ k moci, vyloučila osvojení zletilé osoby na několik desítek let. Důvodem pro to, že osvojení zletilého z právního řádu vymizelo, mělo být, že osvojení nemá být právním prostředkem k zachování rodiny jako kapitalistické buňky. Účel osvojení byl omezen jen na výchovu dětí k lásce k práci a lidově demokratickému státu. Těmto účelům možnost osvojit zletilého odporovala. Zřejmě setrvačností byl tento stav udržován až téměř do současnosti.² Možnost osvojit zletilého se do našeho právního řádu vrátila až s přijetím zákona č. 89/2012 Sb.³, který tomuto typu osvojení věnuje devět paragrafů. Procesní protipól zachycuje potom zákon č. 292/2013 Sb.⁴

1.2. Vymezení základních pojmů

Stěžejními pojmy, jak již z jazykového výkladu vyplývá, jsou pojmy osvojení a zletilost. Oba tyto pojmy upravuje NOZ. Legální definice osvojení je upravena v ustanovení § 794 NOZ. „Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní“. Přijetí cizí osoby za vlastní je podstatou osvojení a přijetí cizí osoby za vlastní je základní rozlišovacím znakem oproti jiným institutům zakládající rodičovství. Mezi osvojencem a osvojitelem neexistuje přirozený biologický vztah rodič – dítě. Do vztahů vznikajících mezi osvojencem a osvojitelem vstupují osvojitelé a (v případě, že je schopen pochopit obsah institutu osvojení) osvojenec s vědomím, že se jedná o vztah nahrazující biologické rodičovství, proto by nemělo

---

² Důvodová zpráva k NOZ, k § 848 – 849.

³ Dále jen jako „NOZ“.

⁴ Dále jen jako „ZŘS“.

být osvojení obcházeno jinými právními instituty.⁵ Jak bylo výše uvedeno, osvojení zletilého je upraveno devíti ustanoveními v NOZ. Výše citované ustanovení NOZ ovšem mezi vybranými devíti ustanoveními nefiguruje. Na první pohled by se tedy mohlo zdát, že tato definice dopadá jen na osvojení klasické, a to osvojení nezletilého. NOZ ovšem na toto pamatuje a v ustanoveních § 847 odstavce 3 a § 848 odstavce 2 si pomáhá tím, že odkazuje na použití ustanoveních nezletilého slovy obdobně, respektive v ustanovení § 848 odstavce 2 přiměřeně. Tím je tedy bezsporně zaručeno, že ustanovení o osvojení nezletilého budou dopadat i na ustanovení o osvojení zletilého. Úprava osvojení zletilého je tím pádem výrazně stručnější.

Druhým naprosto základním pojmem této práce je pojem zletilosti. I tento pojem upravuje NOZ. Konkrétně ve svém ustanovení paragrafu třicet slovy „zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku“. „Zletilým se člověk stane dovršením 18. roku věku (tedy od 00:00 hod. dne svých 18. narozenin). Nabytí zletilosti dovršením 18. roku věku je bezvýjimečné.“⁶ Z této bezvýjimečnosti zřejmě také vyplývá jeden z mnoha důvodů znovuzavedení osvojení zletilého do našeho právního řádu. Kdyby tomu tak nebylo, tak by stále nebylo možno osvojit žádnou osobu, která by, byť jen třeba o několik dnů, překročila hranici 18. roku věku. A to ani v tom případě, kdy by řízení o osvojení bylo sice zahájeno za stavu nezletilosti osvojovaného, ale meritorní rozhodnutí by nabylo právní moci až po dosažení zletilosti. Tato situace by rozhodně byla velmi nežádoucí, ba i možná dokonce hraničící s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces.⁷ Potencionálně by totiž velmi záleželo, kterému soudu by návrh na zahájení řízení ve věci osvojení připadl. Rozdíly v době vyřízení věci se u prvostupňových soudů totiž velmi liší. Pokud by řízení o osvojení zletilého dopadlo na soud, jehož obvod je spíše menší nebo méně obydlený, tak rozdíl v potencionální době řízení může být až násobný oproti soudům ve větších městech.⁸ Samozřejmostí, která již je oproti době trvání prvostupňového řízení více legitimní, je možnost řádných opravných prostředků. I řádný opravný prostředek dle ustanovení § 206 odstavce 1 OSŘ totiž posouvá právní moc rozhodnutí. Tudíž by tato skutečnost také měla vliv na nemožnost dokončení osvojení, které by sice zpočátku bylo vedeno jako osvojení

---

⁵ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9., str. 600.

⁶ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 193.

⁷ Pro ilustraci ust. § 36 a násl. LZPS.

⁸ *Mapa průtahů* [online]. 24.02.2018 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <https://www.mapaprutahu.cz/blog/prumerna-delka-civilnich-rizeni-v-roce-2016>.

nezletilého, ale posléze by již nemohlo být dokončeno, neboť budoucí osvojenec by již mohl dosáhnout zletilosti.

Možná trochu zastřeným, vzhledem k označení institutu, se může zdát osvojení zletilého, který ovšem ještě zletilosti nedovršíl. Zvolené pojmenování není vzhledem k novému pojetí zletilosti, respektive svéprávnosti, zcela přesné a vybráno bylo jen proto, že je obvyklé mluvit o osvojení zletilého, ne však o osvojení svéprávného.⁹ NOZ ve svém ustanovení § 854 u nezletilého, kterému ale byla přiznána svéprávnost, stanovuje, že se na tuto variantu použijí ustanovení o osvojení zletilého obdobně. Z toho vyplývá, že je nutné ještě vyložit pojem svéprávnosti, respektive možnosti jejího přiznání.

Z NOZ vyplývá automatismus, kdy je získání plné svéprávnosti podmíněno okamžikem nabytí zletilosti, což je okamžik, po kterém osoba musí být osvojována jen jako zletilá, ať už je plně svéprávná nebo není. Mimo tento okamžik lze nabýt plnou svéprávnost jejím přiznáním nebo uzavřením manželství, což zákonodárce vložil do ustanovení § 30 odstavce 2 NOZ. Přesně tyto dva okamžiky jsou nebo spíše mohou být, lehce matoucími. Neboť pro účely osvojení zletilého se zletilou osobou myslí i osoba, která sice věkem ještě není zletilou, ale byla jí přiznána svéprávnost některým z výše uvedených způsobů.

Pro úplnost osvojení základních pojmů při osvojení, je nutné ještě vyložit dva pojmy. Při přijetí cizí osoby za vlastní jsou hlavními aktéry osvojitel a osvojenec. Osvojitel je ta osoba, jenž osvojuje. Osvojenec je osobou, která je osvojována osvojitelem.

1.3. Prameny právní úpravy osvojení zletilého

Jak již bylo zpočátku práce naznačeno, právní úprava institutu osvojení zletilého se, alespoň co se týče úpravy stěžejní, smrskává na necelé dvě desítky ustanovení. V NOZ se čistě osvojení zletilého dostalo od autorů zákona pozornosti jen devíti ustanovením, která se tomuto institutu intenzivně věnují. V ZŘS dostal tento relativně nový institut prostor v sedmi ustanoveních.

---

⁹ Důvodová zpráva k NOZ, k § 846.

Zvláštností ZŘS je poté to, že na rozdíl od NOZ subsidiárně neužívá ustanovení o osvojení nezletilého. O tomto bude více pojednáno v příslušné podkapitole.

1.4. Rozdělení osvojení zletilého

Osvojení zletilého je institutem, který byl, je a zřejmě také v nadcházejících letech bude o poznání méně využívaným způsobem osvojení, než je osvojení nezletilého.

Přes celkovou výjimečnost osvojení zletilého je tento institut ještě dále dělen na několik podkategorií. Obecně je rozdělen na kategorie dvě. Na každý z typů osvojení se potom vztahují jiné předpoklady, způsoby využití a způsoby užití subsidiárně použitelných ustanovení NOZ o osvojení nezletilého. Výjimečnost podání návrhů na zahájení řízení ve věcech osvojení zletilého lze velmi věrohodně demonstrovat pomocí statistik, které každoročně vypracovává Ministerstvo spravedlnosti.¹⁰

Ze statistiky lze vyčíst, že počet věcí, které soudy musí řešit, stále rostou. Samozřejmě, že statistiky Ministerstva spravedlnosti jsou u osvojení zletilého možné jen od účinnosti NOZ, tedy od roku 2014. Stále ale jde o spíše desítky případů ročně. První rok po účinnosti NOZ soudy řešily osvojení zletilého celkem v 63 věcech. Následující dva roky soudům napadlo 122, respektive 127 návrhů na zahájení řízení ve věci osvojení zletilého. V tomto výčtu ještě není rozlišováno mezi jednotlivými typy osvojení zletilého. Tudíž jsou v něm započítány oba dva hlavní způsoby, jak lze osvojit zletilou osobu a nebo osobu, které byla přiznána svéprávnost ještě před dovršením 18. roku života.

Zákonodárce rozdělil tento typ osvojení na dva druhy. A to konkrétně na osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého a osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého. O podrobnostech a následcích každého z typů osvojení bude pojednáno v následujících kapitolách.

Jak už z názvů druhů osvojení vyplývá, osvojuje se způsoby, které se buďto přibližují osvojení nezletilého a nebo lze osvojovat způsobem, který se mu spíše nepodobá. Pokud jde o četnost osvojovaných napříč těmito typy osvojení zletilého,

---

¹⁰ [online]. [cit. 2018-02-24]. Dostupné <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledystatistickych-listu.html>.

Ize vyzorovat, že osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, je jevem vskutku výjimečným. Ve zmíněných letech, dle již využité statistiky Ministerstva spravedlnosti, se tento institut realizoval jen ve čtyřech případech v prvním roce účinnosti NOZ. V následujících dvou letech byla zletilá osoba osvojena způsobem, který není obdobou osvojení nezletilého v jedenácti, respektive v devatenácti případech.

2. Osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého

2.1. Obecně

Jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole, osvojení zletilého je děleno na dva druhy. Konkrétně na osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého a osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého. Tato kapitola je, jak již nadpis napovídá, věnována prvnímu z uvedených typů osvojení.

Velmi důležitým prvkem právní úpravy je ta skutečnost, že NOZ ve svém ustanovení § 847 odstavce 3 stanoví, že při osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého, se ustanovení o osvojení nezletilého použijí obdobně. NOZ poté sám explicitně uvádí, že výjimku obdobného použití tvoří ustanovení § 838 a § 839. Podle legislativních pravidel vlády se „slovo „obdobně“ ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu vyjadřuje, že toto ustanovení se vztahuje na vymezené právní vztahy v plném rozsahu. Používá se například obratu „Pro ..... se použije obdobně § ... odst. ...“,“¹¹ K čemuž by nebylo potřebné téměř nic dodávat, až na ten fakt, že i přes to, že NOZ zmiňuje jen dvě aplikační výjimky, tak jich ve skutečnosti bude zřejmě více, protože některá ustanovení budou zřejmě neaplikovatelná i přes jejich obdobné použití.

Pro oba typy osvojení zletilého existuje ještě společná podmínka, kterou je to, že zletilého lze osvojit, není-li to v rozporu s dobrými mravy.¹² I přes to, že je tato podmínka stěžejní pro oba typy osvojení, bude o ni pojednání jen na tomto místě, vzhledem k nadbytečnosti opakování téhož na dvou místech.

---

¹¹ Čl. 41 odst. 1 legislativních pravidel vlády schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188 a změněná usnesením vlády ze dne 21. srpna 1998 č. 534, usnesením vlády ze dne 28. června 1999 č. 660, usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 596, usnesením vlády ze dne 18. prosince 2000 č. 1298, usnesením vlády ze dne 19. června 2002 č. 640, usnesením vlády ze dne 26. května 2004 č. 506, usnesením vlády ze dne 3. listopadu 2004 č. 1072, usnesením vlády ze dne 12. října 2005 č. 1304, usnesením vlády ze dne 18. července 2007 č. 816, usnesením vlády ze dne 11. ledna 2010 č. 36, usnesením vlády ze dne 14. prosince 2011 č. 922, usnesením vlády ze dne 14. listopadu 2012 č. 820, usnesením vlády ze dne 15. prosince 2014 č. 1050, usnesením vlády ze dne 3. února 2016 č. 75 a usnesením vlády ze dne 17. ledna 2018 č. 47.

¹² Což stanovuje ust. § 846 NOZ.

2.2. Korektiv dobrých mravů

NOZ si klade zákonnou podmínku nerozporu osvojení zletilého s dobrými mravy. Důvodová zpráva k tomuto zákonu uvádí jen to, že jednáním porušující dobré mravy může být například zastřený sňatek, což je vyjádření vskutku velmi strohé, vzhledem k tomu, že i sám zákonodárce tuto podmínku zařadil v textu zákona na první místo u institutu osvojení zletilého. Zákon tedy stanovuje naprosto jasné pravidlo, jehož porušení znamená nesplnění jednoho ze zákonných předpokladů osvojení a následnou povinnost soudu k osvojení nepřivolit. Je nasnadě, že při soudní praxi budou nastávat situace, kdy bude pro příslušného soudce velmi složité posoudit, zda byl korektiv dobrých mravů porušen. Vzhledem k absenci judikatury u tohoto institutu, bude soudní praxe zřejmě v budoucnu teprve tvořena a sjednocována, což bude pro potenciální účastníky řízení o osvojení znamenat v určitých chvílích, které nebudou plně standardními, jistou dávku nejistoty, jestli jejich návrhu bude vyhověno nebo nikoliv. Zákonodárce se snaží vystavět právní úpravu takovým způsobem, aby případnému rozporu s dobrými mravy bylo a priori zabráněno stanovením různých podmínek, které musejí být splněny, a vystavením různých překážek, které cestě osvojení stát nesmějí. Rozpor s dobrými mravy, který v žádném případě nesmí existovat, je všude tam, kde lze situaci vyřešit spíš jiným statusovým institutem – manželstvím a partnerstvím počínaje až po osvojení jinou osobou konče.¹³ Ustanovení týkající se podmínky dodržení nerozporu osvojení zletilého s dobrými mravy, je třeba vykládat tak, že jakékoli právní vztahy je třeba zásadně vždy posuzovat korektivem dobrých mravů (coby výrazem snahy o průmět celospolečenského vnímání pojmu spravedlnosti na posuzovaný případ, jako prosvětlování ideje přirozeného práva do práva pozitivního) a že skloňované ustanovení není ničím jiným, než vyjádřením úmyslu zákonodárce o zdůraznění potřeby takového korektivu v dané oblasti; snahou o lidský citlivý přístup a uvážlivost v hodnocení. Kromě situace, která předpokládá využití institutu osvojení zletilého, ale lze ji řešit i jiným statusovým institutem, je další situací, kde lze spatřovat rozpor s dobrými mravy případ, ve kterém by osvojení zletilého bylo převážně motivováno nebo vedlo k převážně jiným důsledkům, než zákonodárce u daného institutu předvídal. Vedlejší motivy i

---

¹³ *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6. str. 423

důsledky jsou přípustné jen natolik, pokud nenarušují podstatu institutu osvojení (typicky zastíráním či zneužitím jiného institutu nebo motivace jinými důvody než těmi, které bychom jinak našli ve vztahu mezi rodičem a dítětem).¹⁴

Pokud jde o otázku rozpětí mezi věkem osvojitele a osvojence, pak by toto v zásadě mělo odpovídat nejméně takové době, která by zde byla v případě přirozeného běhu věcí, pokud by osvojitel byl skutečným biologickým rodičem osvojovaného, tedy přibližně šestnáct let. Ve výjimečných případech by bylo zřejmě možné uvažovat i o době kratší (zejména u osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého), pokud v ní skutečně došlo k vytvoření vztahu obdobného mezi rodičem a jeho dítětem. Indicií pro posouzení může být úroveň osobnostní zralosti osvojitele v takové míře, aby mohl osvojovanému předávat životní zkušenosti, aby na něj působil výchovně a aby vůči němu osvojovaný projevoval rodičovský respekt.¹⁵

K rozporu osvojení zletilého s dobrými mravy musí soud přihlídnout z úřední povinnosti. Ze soudní praxe je zřejmé, že se soudci, kteří dle rozvrhu práce řeší návrhy ve věcech osvojení zletilého, se snaží s rozpory s dobrými mravy vypořádat v odůvodnění rozhodnutí. Vzhledem k již vyjádřené myšlence, že zoufale chybí praxe toho, co je rozpor s dobrými mravy a co ještě není, soudci ve většině případů pouze stroze konstatují, že právě v tomto řízení o osvojení zletilého neshledali žádné porušení dobrých mravů. Chybí tedy jakési vodítko toho, po čem by soudce obecného soudu měl pátrat, aby dokázal zjistit, jestli účastníci soudního řízení nesledují jiný záměr, než který sledoval zákonodárce při zavedení institutu osvojení zletilého do našeho právního řádu.

2.3. Možnosti osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého

Osvojit zletilého lze při tomto druhu osvojení při různých situacích. Zákon předpokládá celkem čtyři stavy, které když budou splněny (respektive alespoň jeden z nich), tak řízení o osvojení zletilého bude probíhat dle ustanovení upravující osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. Konkrétně zákonodárce

---

¹⁴ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8. str. 1285.

¹⁵ MELZER, Filip, op. cit. sub 14, str. 1285 a 1286.

chce řešit případy, z nichž je patrná existence úzkého vztahu mezi osvojencem a osvojitelem. Tato vazba je obdobná jako u osvojení nezletilého a je i v tomto případě předpokladem osvojení. Oproti osvojení nezletilého je však limitován počet situací, ve kterých lze návrh na osvojení podat i v případě, že mezi osvojencem a osvojitelem existuje vztah jako mezi dítětem a rodičem.¹⁶ Prokázání naplnění alespoň jednoho důvodu, při kterém je možné osvojit zletilého obdobně jako nezletilého, je nezbytným předpokladem úspěšného návrhu ve věci samé. Ovšem z textu zákona vyplývá, že bude stačit splnit jen jednu ze čtyř podmínek.

2.3.1. Osvojení dalšího sourozence

Osvojením, které je obdobou osvojení nezletilého, lze zletilého osvojit, jestliže přirozený sourozenec osvojovaného byl osvojen tímž osvojitelem, což stanovuje ustanovení § 847 odstavce 1 písmene a) NOZ. Tudíž pokud se osvojitel s osvojencem dokážou podřadit pod tuto kategorii, tak osvojení proběhne dle ustanovení o osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého bez dalšího. Smyslem osvojení je zpravidla zachování rodinných vazeb (posuzováno ve smyslu sociálním, nikoli biologického příbuzenství). Uvedená podmínka ve vztahu k předchozímu osvojení sourozence osvojovaného nerozlišuje mezi osvojením zletilého a osvojením nezletilého a je proto nutné mít za to, že je splněna v každém z uvedených případů. Stejně tak není rozhodné, zda jde o příbuzenství plnorodé nebo polorodé, tj. že osvojenec a osvojovaný mají společného jen jednoho rodiče.¹⁷ „V praxi se objevují případy, kdy je osvojitelných více dětí týchž rodičů, případně alespoň s jedním společným rodičem, typicky se společnou matkou. U řady těchto dětí dochází k osvojení celých sourozeneckých skupin najednou (například i tři sourozenci najednou), ale nezřídka dochází k situacím, že se v rámci evidence orgánů sociálně-právní ochrany dětí objevují tito sourozenci postupně, a to i poté, co některý z nich byl již osvojen, a může docházet k postupnému osvojování jednotlivých sourozenců.“¹⁸ V praxi bude zřejmě po zavedení tohoto institutu do našeho právního řádu napravováno to, že po několik desítek let nebylo možno

---

¹⁶ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 769.

¹⁷ MELZER, Filip, op. cit. sub 14, str. 1289.

¹⁸ MELZER, Filip, op. cit. sub 14, str. 1289.

zletilého osvojit. Velmi snadno mohly nastat situace, kdy osvojitel osvojoval více sourozenců a na některého z nich se bohužel v soudním řízení nemohlo také dostat, neboť již dosáhl zletilosti. Tento stav postrádal význam. V situaci, kdy je mezi sourozenci jen nepatrný věkový rozdíl, musí být deprimující situace, při které dochází k osvojení například mladšího bratra, přičemž starší již překročil práh zletilosti, byť jen o několik málo týdnů. Pro úplnost je potřeba uvést, že tato situace bude nastávat v menšině případů oproti například osvojení z důvodu, že osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela. Od účinnosti NOZ se osvojení z tohoto důvodu v obvodu Krajského soudu v Plzni neudálo ani jedno.¹⁹ Rovněž Krajský soud v Plzni nerozhodoval ani v jednom případě o řádném opravném prostředku podaném při řízení o osvojení zletilého. Zároveň je lehce zarážející fakt, že důvodová zpráva k NOZ nijak nekomentuje toto ustanovení, a tak zůstává na širší odborné veřejnosti a soudní praxi domyšlení toho, proč tato úprava vznikla, respektive jak se bude dále vyvíjet.

2.3.2. Osvojení, při kterém byl v době podání návrhu osvojovaný nezletilý

Při dalším důvodu osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, se zákonodárci povedla prosadit varianta toho, že pokud při podání návrhu na zahájení řízení ve věci osvojení byl osvojovaný nezletilý, tak po dosažení zletilosti ještě pořád existuje možnost, jak zletilého osvojit. „Z čistě jazykového výkladu vyplývá, že plně postačuje podání jakéhokoliv návrhu na osvojení v době nezletilosti osvojovaného, tedy i zjevně bezdůvodného pro nesouhlas rodičů nebo předčasného, kdy dítě doposud nebylo ani svěřeno do péče před osvojením, tedy obecně za situace, kdy nejsou naplněny podmínky k tomu, aby soud mohl návrhu vyhovět. Pokud bude tedy jako naplnění důvodu pro osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého podle tohoto ustanovení, soudu prezentován návrh na osvojení nezletilce uplatněný v poslední den lhůty, měl by soud přistoupit k důkladnému přezkoumání důvodů, pro které vedly k podání návrhu na osvojení nezletilého v poslední den lhůty. Lze mít totiž za to, že takový návrh na osvojení nezletilého

---

¹⁹ Tato skutečnost byla ověřena dotazy na příslušné soudy ve smyslu zákona č. 106/1999 o svobodném přístupu k informacím. Anonymizovaná rozhodnutí ani v jednom případě neposkytla informaci, že by osvojení proběhlo dle ustanovení § 847 odst. 1 písm. a) NOZ.

v poslední den lhůty byl podán pouze proto, aby byla zachována možnost následně osvojit zletilého v režimu osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého, se všemi právními důsledky, a to za situace, kdy se pokrevní rodiče osvojovaní nezletilého mohli bránit.²⁰

Avšak řízení o osvojení nezletilého dle ZŘS je upraveno zcela samostatně. Ač by se tedy na první pohled zdát, že po dosažení zletilosti budoucího osvojence bude stačit jen pokračovat v již započatém řízení, není tomu tak. ZŘS totiž koncipuje řízení o osvojení zletilého jako jedinečný typ soudního řízení. Z toho tedy vyplývá, že v řízení, které bylo započato za nezletilosti osvojovaného, nelze pokračovat, ale musí být podán návrh nový. V tomto novém návrhu bude samozřejmě nutno uvést jako důvod pro zahájení osvojení zletilého to, že již probíhalo řízení o osvojení nezletilého. Pokud by ale návrh na osvojení nezletilého byl podán zjevně jen jako důvod k tomu, aby následně mohl být podán další návrh, ovšem ten už by byl podáván jako návrh na osvojení zletilého, lze se důvodně domnívat, že toto jednání bude v rozporu s dobrými mravy. Dobré mravy jsou totiž stále jednou z hlavních podmínek přivolení soudu k osvojení zletilého. Jejich nerespektování a podávání čistě účelových návrhů v době před dosažením zletilosti osvojovaného, by rozhodně mělo mít za následek zamítavý postoj soudu k osvojení zletilého.

Lze tedy shrnout, že účelem této úpravy bude jednoznačně předejít situacím, kdy se z nějakého důvodu soudní řízení protáhne a dojde k dosažení zletilosti osvojovaného. Bylo by příliš tvrdé, kdyby prostým plynutím času pozbyli účastníci osvojení možnost dokončit proces osvojení. Na stranu druhou tato úprava může vést k čistě účelovým podáním za doby, kdy osvojovaný je ještě nezletilý, a to jen z toho důvodu, aby byl naplněn jeden ze zákonných důvodů osvojení zletilého. Tento typ osvojení zletilého zřejmě také nebude a v současnosti ani není příliš využívaným typem osvojení.²¹

---

²⁰ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 770.

²¹ Tato skutečnost byla ověřena dotazy na příslušné soudy ve smyslu zákona č. 106/1999 o svobodném přístupu k informacím. Anonymizovaná rozhodnutí ani v jednom případě neposkytla informaci, že by osvojení proběhlo dle ustanovení § 847 odst. 1 písm. b) NOZ.

2.3.3. Osvojení, kdy osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti

Třetím ze čtyř důvodů pro osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, je situace, kdy osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti. Tenhle podruh osvojení zletilého je naopak od dvou předchozích poddruhů osvojení zletilce hojně využívaným institutem.²²

Zpravidla bude nadepsaného podtypu osvojení využíváno, aby se faktický rodinný stav rovnal i stavu právnímu. Velmi často existují rodiny, kdy zpravidla muž pečuje o dítě, jehož sice není otcem právním, ale pravidelně se tak chová. Toto je také ústředním důvodem zavedení možnosti osvojit zletilého z důvodu toho, že osvojitel o něj pečoval jako o vlastního již v době jeho nezletilosti.

K této podmínce osvojení se však úzce váže faktor běhu času a tato podmínka zpravidla nebude dána, pokud péče o osvojovaného v době jeho nezletilosti nebyla tak dlouhá, aby umožnila vytvoření úzkých osobních vazeb mezi osvojitelem a osvojovaným. Rozhodným obdobím je tedy doba mezi počátkem péče o osvojovaného jako o vlastního a okamžikem rozhodování o návrhu na osvojení zletilého.²³ „Pod pojmem péče jako o vlastního je nutno hledat určitou kvalitu vztahu mezi osvojitelem a osvojovaným. Mělo by se jednat o péči o dítě v rozsahu přiměřeném. Rodič by tedy zejména měl vykonávat povinnosti a práva, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte a v zajišťování jeho výchovy a vzdělání. Lze očekávat, že osvojitel bude i zajišťovat výživu osvojovaného v době jeho nezletilosti. Ve vztahu ke kvalitě péče je nutné připomenout, že se nemůže jednat o péči nahodilou či přechodnou, kterou vykonávají třetí osoby za rodiče, bez ohledu na jejich citovou zainteresovanost v péči o osvojovaného, například po dohodě s rodičem nebo pro jeho dočasnou například zdravotní indispozici.“²⁴

Dále také platí, že obdobně lze tohoto typu osvojení užít i na případy, kdy osvojovaný před dožením zletilosti nabyl svéprávnosti. Lze si představit i situaci, kdy osvojitel nepečoval o osvojovaného až do doby jeho zletilosti, eventuálně

---

²² Tato skutečnost byla ověřena dotazy na příslušné soudy ve smyslu zákona č. 106/1999 o svobodném přístupu k informacím. Anonymizovaná rozhodnutí ve valné většině probíhala právě z důvodů dle § 847 odst. 1 písm. c) NOZ.

²³ MELZER, Filip, op. cit. sub 14, str. 1290.

²⁴ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 771.

svéprávnosti, nicméně jeho péče byla dlouhodobá a kvalitativně shodná s péčí „jako o vlastního“. Typicky se může jednat o péči manžela matky osvojovaného, kdy došlo k rozvodu manželství ještě před zletilostí osvojovaného.²⁵

Rovněž pokud navrhovatel v řízení o osvojení zletilého v rodině matky osvojovaného fakticky a dlouhodobě plní funkci otce osvojovaného a osvojení proto není v rozporu s dobrými mravy, tak se v zásadě jedná o právní potvrzení dlouhodobého faktického stavu v rámci rodiny osvojitele a osvojovaného.²⁶ Tudiž i na tomto místě by absence právní úpravy, tak jak tomu bylo po dlouhá desetiletí, znamenala jen popírání přirozeného stavu. Pozitivní právo nemůže regulovat všechny situace, které život přináší, avšak ani nemůže neupravovat něco, co fakticky funguje a existuje a z žádného rozumného důvodu není v rozporu se zájmem celé společnosti. Proto lze tento institut považovat za velmi zdařilý i přes to, že jen určitým způsobem dohání chyby, které nastaly v minulosti. Rozhodně existovalo mnoho lidí, kteří ač žili ve vztahu jako rodič a jeho dítě, nikdy nedosáhli tohoto spojení i právně. Zdánlivě jde jen o pouhou formalitu a jakési „papírové“ formální doplnění vztahu rodič a jeho dítě, ale pro mnoho lidí tento stav musel být velmi traumatizující i vzhledem k jejich okolí, které mohlo mít snad i pocit, že spolu na jednom místě žijí dva relativně cizí jedinci.

2.3.4. Osvojení, kdy osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela

Spolu s předchozím typem osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, je tento poddruh osvojení jednoznačně nejčtenějším způsobem, jakým lze zletilce osvojit.²⁷

Zároveň se tato možnost osvojení velmi často překrývá s osvojením, kdy osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti. Dá se totiž celkem pravidelně předpokládat, že pokud osvojitel osvojuje dítě svého manžela, tak spolu trvale žijí. Proto téměř všechna soudní rozhodnutí, která soudy za posledních několik let v obvodu Krajského soudu v Plzni vydaly, se týkaly právě

---

²⁵ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 772.

²⁶ Rozhodnutí sp. zn. 12 C 106/2014.

²⁷ Tato skutečnost byla ověřena dotazy na příslušné soudy ve smyslu zákona č. 106/1999 o svobodném přístupu k informacím. Anonymizovaná rozhodnutí ve valné většině probíhala právě z důvodů dle § 847 odst. 1 písm. d) NOZ.

tohoto druhu osvojení ve spojení s osvojením, kdy osvojitel o osvojovaného pečuje po nějakou dobu jako o vlastního.

„Nadepsané ustanovení dopadá na případy, kdy osvojovaný žije v rodině, která se skládá z jeho pokrevního rodiče a jeho manžela, který není (právním) rodičem dítěte. V této souvislosti může dojít k případům, kdy osvojovaný vyrůstal v takové rodině již jako nezletilý a pro nesouhlas druhého pokrevního rodiče nedošlo k jeho osvojení dosažením zletilosti. Druhou možností je, že bude osvojovaný osvojován manželem rodiče, který uzavřel sňatek s pokrevním rodičem osvojovaného až poté, co osvojovaný dosáhl zletilosti.“²⁸

Velkým rozdílem oproti osvojení dle předcházejícího odstavce je ta skutečnost, že není potřebné, aby osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti. Z této právní úpravy tudíž může v budoucnosti vyplývat spousta otázek a dost možná i určitých spekulací. Protože pokud není třeba, aby osvojitel o osvojovaného po nějakou dobu pečoval a vytvářel se mezi nimi hluboký vztah, ale naopak stačí jen uzavřené manželství jednoho z jeho rodičů, tak nelze skrývat určité obavy, že by případné návrhy na osvojení zletilého mohly být čistě účelové. Tuto účelovost lze vidět především v důsledcích osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. Nejpalčivější poté samozřejmě může být otázka práva dědického.²⁹ Avšak stále zde existuje korektiv dobrých mravů, který ale vždy nemusí ideálně zafungovat, tím spíše, pokud se účastníci na tuto možnost předem připraví a soudu zkoumání porušení dobrých mravů ztíží. Na druhou stranu existuje ještě jeden ochranný mechanismus. Na osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, se obdobně užijí ustanovení o osvojení nezletilého, což stanovuje ustanovení § 847 odstavce 3 NOZ. Při tomto užití tak do „doosvojení“ druhým manželem vstupují ustanovení týkající se toho, že mezi osvojitelem a osvojencem musí existovat vztah jako mezi rodičem a dítětem. Vzhledem k tomu, že institut osvojení zletilého je stále institutem, který je do jisté míry „syrový“ (alespoň soudní praxe zatím nemá dostatek potřebných rozhodnutí pro podchycení všech možných situací) tak v praxi dochází k tomu, že soud se ne vždy v odůvodnění vypořádá s tím, jestli mezi osvojitelem a osvojovaným existuje vztah jako mezi rodičem a dítětem. Lze předpokládat, že příčinou by mohlo být lehce nejasné obdobné použití ustanovení, jež se týkají osvojení nezletilého. Odborné zdroje na toto téma totiž chybí. Také z tohoto důvodu má příslušný soudce těžší

---

²⁸ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 772.

²⁹ O tom dále v kapitole následky osvojení zletilého.

pozici a velmi často si musí odůvodnění rozhodnutí inovativně vymyslet bez užití jakýchkoli jiných rozhodnutí či podpůrného použití odborných článků, komentářů nebo výroků uznávaných autorit. Tato situace se samozřejmě v nadcházejících letech bude zlepšovat a bude snazší předcházet jakýmsi „spekulativním“ osvojením. Při nadepsaném podruhu osvojení by pro soudce měl být silný indikátor toho, že osvojení nesleduje spravedlivý účel, fakt, že v návrhu na osvojení bude uvedeno jako důvod osvojení jen to, že osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela. Pokud totiž osvojitel o osvojovaného nepečoval již v době jeho nezletilosti, je případný důvod osvojení nutno zkoumat velmi do hloubky. Protože pokud osvojitel o osvojovaného nepečuje jako o vlastního již v době jeho nezletilosti, nelze moc často předpokládat, že by mezi nimi vznikl vztah jako mezi rodičem a dítětem. Zřejmě tohle mohl být jeden z důvodů, ač to důvodová zpráva vůbec neuvádí, proč zákonodárce užil korektivu dobrých mravů.

2.4. Odůvodněný zájem pokrevních rodičů osvojovaného

Až doteď byly rozebírány předpoklady, při jejichž splnění soud k osvojení zletilého přivolí. Zákonodárce při tvorbě NOZ ale pamatoval i na odůvodněné zájmy pokrevních rodičů osvojovaného. I přes to, že jen lakonicky v důvodové zprávě uvedl, že „jsou-li tu rodiče osvojovaného, nelze jejich zájem pominout, i když jim nelze přiznat postavení, jako mají rodiče osvojovaného nezletilého.“³⁰ Citovaná věta je jedinou zmínkou k osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého v důvodové zprávě k NOZ. Až soudní praxe řekne, kam až odůvodněný zájem pokrevních rodičů osvojovaného sahá. Nelze totiž vždy spoléhat na to, že pokrevní rodiče jsou již mrtví nebo jiným způsobem svůj odůvodněný zájem vůči osvojovanému neuplatňují.

V praxi se znovu jen velmi málo soudních rozhodnutí potýká s odůvodněným zájmem pokrevních rodičů.³¹

„Navíc v souvislosti s rozporem odůvodněného zájmu pokrevních rodičů by vyplývalo, že soud by měl jako předběžnou otázku mít tuto skutečnost za

---

³⁰ Důvodová zpráva k NOZ, k § 847.

³¹ Tato skutečnost byla ověřena dotazy na příslušné soudy ve smyslu zákona č. 106/1999 o svobodném přístupu k informacím. Anonymizovaná rozhodnutí ve valné většině neobsahují odůvodnění toho, proč odůvodněný zájem pokrevních rodičů není dotčen.

prokázanou, neboli soud by se měl zabývat tím, zda jde skutečně o pokrevního biologického rodiče osvojovaného, ne jen o jeho rodiče právního. Tato skutečnost je však v rozporu s pravidly o určování rodičovství podle ustanovení § 775 a násl. NOZ, tj. rodičovství ve smyslu právním. Proto je třeba mít za to, že i přes jazykové znění nadepsaného ustanovení, které výslovně hovoří o zájmu „pokrevních rodičů“ je třeba vycházet pouze z evidovaných, tj. matrikových rodičů, coby relevantních osob ohledně případného rozporu zájmů, tedy jakoby v textu odstavce 2 slovo pokrevních nebylo.³²

Ochrana odůvodněných zájmů souvisí s chováním rodiče v době nezletilosti dítěte. Pokud není udělen souhlas rodičem dítěte v jeho nezletilosti a také nebyl shledán důvod, pro který by bylo možno zletilého osvojit bez souhlasu rodiče, pak z toho vyplývá, že rodič alespoň z nějaké části plnil své zákonné povinnosti a nevykonával svou rodičovskou odpovědnost v rozporu se zájmy dítěte.³³ Znovu tedy bude na úvaze soudu vyhodnocovat, kam až sahá odůvodněný zájem rodiče či rodičů. Proto je možné, že až v budoucnu se praxí vytvoří něco jako seznam, co vše je odůvodněným zájmem pokrevního či spíše matrikového rodiče. V současnosti tak tato podmínka není úplně zřejmá, protože jak již bylo uvedeno, tak v důvodové zprávě k NOZ se o tomto zákonodárce vůbec nezmiňuje. Z logiky věci by ale odůvodněným zájmem pokrevních rodičů nemělo být právo na dědictví po jejich pokrevním (či spíše tedy „matrikovém“) potomkovi. Za předpokladu, že by pokrevní rodiče totiž byli třeba jedinými dědici po případně zesnulém potomkovi, tak by tím, že jejich potomek byl osvojen jinou osobou, mohli v budoucnu přijít o právo dědit po potomkovi. Tato úvaha ovšem zřejmě záhy naráží na korektiv dobrých mravů, kdy by soud neměl toto právo na dědictví spíše reflektovat. A to vzhledem k tomu, že předci pravidelně, až na výjimky, umírají dříve, než jejich potomci a kalkulovat s touto eventualitou již při projednávání návrhu na osvojení, by se dobrým mravům mohlo přičít. Samozřejmostí je právo zůstavitele ustanovit své dědice například závětí. Tato možnost se dle názoru autora ale nedá předpokládat v hojném počtu případů. Závětí své dědice nepovolává každý a tím spíše ji nebude psát osoba, která bude ještě ve věku, ve kterém se úmrtí zřejmě nepředpokládá.

---

³² MELZER, Filip, op. cit. sub 14, str. 1291

³³ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 774

Kam až a na které druhy osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, bude limitace odůvodněným zájmem rodičů dopadat, není zřejmé. Zřejmé je, že rozhodně intenzivněji bude dopadat na osvojení, pokud osvojitel osvojuje sourozence osvojovaného, než na osvojení, kdy osvojitel osvojuje osvojovaného, o kterého po jistou dobu před osvojením pečoval jako o vlastního před dosažením jeho zletilosti.

3. Osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého

3.1. Obecně

„Osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, přichází v úvahu především u osob, které nemají potomky, ať pokrevní nebo právní, popřípadě které nemají pokračovatele ve svém díle, ať vědeckém, uměleckém, řemeslném či jiném, ale i u takových, jimž jejich potomci neposkytují náležitou pomoc v nemoci nebo ve stáří, jsou nedosažitelní, pobývají neznámo kde atp. Stejně tak se může jednat o případy, kdy mezi osvojitelem a osvojovaným již dříve v minulosti existoval vztah rodiče a dítěte. Může jít zajisté i o jiné situace, které lze označit za důvody zvláštního zřetele hodné (sociální, zdravotní apod.), kdy se od nového poměru důvodně očekává, že bude pro zúčastněné přínosný. Na rozdíl od případů řešených osvojením, které je obdobou osvojení zletilého, má soud nejen zvažovat skutečný přínos osvojení, ale také se zabývat tím, nejde-li o zneužití institutu ze strany některého z navrhovatelů, respektive k újmě některého z nich, a zda tedy není namístě zamítnutí návrhu. Nevyžaduje se jako právní podmínka, aby před osvojením trvalo soužití osvojitele a osvojovaného, avšak existovalo-li, může k tomu být přihlédnuto.“³⁴ Toto stanovila důvodová zpráva k NOZ. Na rozdíl od osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, kde se velmi uskromnila, tak u nadepsaného typu osvojení dává celkem použitelnou náповědu k tomu, jak institut uchopit a co od něj čekat.

Od tohoto institutu nelze očekávat široké uplatnění. Dopadá totiž na velmi specifické situace. A navíc se užíje až jako druhá varianta. Je zpravidla užíván, až když nelze osvojit dle ustanovení o osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. V letech 2014, 2015 a 2016 proběhl tento typ řízení ve čtyřech, jedenácti a devatenácti věcech.³⁵

Nadepsaný typ osvojení zletilé osoby je samozřejmě rovněž upraven v NOZ. Konkrétně NOZ uvádí: „není-li to na újmu důležitých zájmů potomků

---

³⁴ Důvodová zpráva k NOZ, k § 848.

³⁵ [online]. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z

<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledystatistickych-listu.html>.

osvojitele nebo potomků osvojovaného, lze osvojit zletilého výjimečně také z důvodů hodných zvláštního zřetele, pokud to je přínosné pro osvojitele a osvojence navzájem, nebo v odůvodněných případech alespoň pro jednoho z nich.“ Tato velmi složitá definice, která je zakotvena v ustanovení § 848 odstavce 1 NOZ, bude rozebrána dále v této kapitole.

U osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého se ustanovení o osvojení nezletilého použijí obdobně. Jinak je tomu u osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého. U tohoto institutu se ustanovení o osvojení nezletilého užijí přiměřeně.³⁶ Což dle legislativních pravidel vlády znamená, že „ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu lze použít výjimečně; vyjadřuje volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými právními vztahy. Používá se například obratu „Pro .....se použije přiměřeně § ... odst. ...“.³⁷ Použití ustanovení o osvojení nezletilého je vyloučeno, pokud ustanovení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, stanoví jinak. Poté bude třeba užít právě jich, neboť představují *lex specialis* a vylučují užití obecných ustanovení.³⁸

Velmi překvapivý názor na aplikování příslušných ustanovení o osvojení nezletilého lze vyhledat v odborné literatuře.³⁹ „Způsob aplikace ustanovení o osvojení nezletilého se při rozhodování o osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého od rozhodování o osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého nebude v zásadě lišit, byť v odůvodnění soudních rozhodnutí bude formálně uváděno, že došlo k přiměřené aplikaci daných ustanovení.“⁴⁰ Samozřejmě lze s tímto názorem do značné míry polemizovat, neboť odlišnost toho, jestli je osvojovaný osvojován dle ustanovení, které je obdobou osvojení nezletilého či ne,

---

³⁶ Ust. § 848 odst. 2 NOZ, který zní „ustanovení o osvojení nezletilého, včetně ustanovení o jeho následcích, se použijí přiměřeně.“

³⁷ Čl. 41 odst. 2 legislativních pravidel vlády schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188 a změněná usnesením vlády ze dne 21. srpna 1998 č. 534, usnesením vlády ze dne 28. června 1999 č. 660, usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 596, usnesením vlády ze dne 18. prosince 2000 č. 1298, usnesením vlády ze dne 19. června 2002 č. 640, usnesením vlády ze dne 26. května 2004 č. 506, usnesením vlády ze dne 3. listopadu 2004 č. 1072, usnesením vlády ze dne 12. října 2005 č. 1304, usnesením vlády ze dne 18. července 2007 č. 816, usnesením vlády ze dne 11. ledna 2010 č. 36, usnesením vlády ze dne 14. prosince 2011 č. 922, usnesením vlády ze dne 14. listopadu 2012 č. 820, usnesením vlády ze dne 15. prosince 2014 č.1050, usnesením vlády ze dne 3. února 2016 č. 75 a usnesením vlády ze dne 17. ledna 2018 č. 47

³⁸ *Občanský zákoník: komentář*, op. cit. sub 13, str. 1296.

³⁹ Konkrétně se jedná o komentář k NOZ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8.

⁴⁰ MELZER, Filip, op. cit. sub 14, str. 1296.

zakládá pro aplikační praxí rozhodně značný rozdíl. Avšak znovu až soudní praxe ukáže, která ustanovení se užití v konkrétním případě dají a která jsou nepoužitelná. Bude to ale o to těžší, o co méně existuje opravných prostředků ve věcech o osvojení zletilého. Typicky je totiž odvolání podáváno velmi zřídka.⁴¹ Stejně tak zřídka jsou zveřejňována rozhodnutí v prvním stupni. Takže jestli v předchozí kapitole bylo uvedeno, že situaci okolo nejasností vyřeší až soudní praxe, tak na tomto místě to platí také. Ovšem s tou odlišností, že řízení ve věci osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, je opravdu výrazně méně, a tak nalézání řešení bude trvat o poznání delší dobu. To také vzhledem k tomu, že sice na našem území užití institutu osvojení zletilého v minulosti bylo možné, takže určitá judikatura existuje, ale ta je do vysoké míry poplatná době svého vzniku, rozdílné společenské situaci a také určitým odlišnostem, které tento institut v té době měl.

Samozřejmostí u tohoto typu osvojení je rovněž podmínka neporušení korektivu dobrých mravů. I při tomto osvojení soud nesmí návrh na osvojení povolit, pokud by nebyl v souladu s dobrými mravy.

3.2. Újma důležitých zájmů potomků osvojitele nebo osvojovaného

Tento nadepsaný požadavek vyplývá z ustanovení § 848 odstavce 1 NOZ. Konkrétně lze osvojit zletilého, pokud tento proces, či spíše jeho výsledek, nebude na újmu důležitých zájmů potomků osvojitele nebo potomků osvojovaného.

Co se myslí pojmem důležitý zájem, bude rovněž do jisté míry vyřešeno až v průběhu let judikaturou. Lakonicky určitě lze předpokládat zájem potomků na dědictví po jejich předku. I když ani toto není tak jasné, jak na první pohled může vypadat. Neboť ani obecné soudy nemají na toto úplně stejný pohled. Tak například Okresní soud ve Svitavách řešil následující případ osvojení. „Osvojení, kterého se osvojitelé domáhali (osvojenec byl v minulosti ženatý s vnučkou osvojitelů, jejich manželství bylo rozvedeno, osvojitelé si s osvojencem vybudovali velmi úzký vztah, který přetrval i po rozvodu jeho manželství s vnučkou osvojitelů, vnímají

---

⁴¹ Po žádosti ve smyslu zákona č. 106/1999 o svobodném přístupu k informacím bylo Krajským soudem v Plzni sděleno, že o opravném prostředku proti prvostupňovému rozhodnutí ve věci osvojení zletilého ještě nikdy nerozhodoval.

osvojence jako vlastního potomka, ten vypomáhá osvojitelům v domácnosti, pečuje o ně, pokládá je za své nejbližší osoby, zároveň se spolu s nimi stará i o jejich statek a hospodářství), by bylo přínosné, jak pro osvojitele, tak pro osvojence, neboť by faktický velmi blízký vztah podobný vztahu rodičů a potomka, mezi účastníky již existující, osvojením získal i právní podklad. Okresní soud měl také za to, že osvojení není na újmu důležitých zájmů potomků osvojitelů – osvojitelé mají tři zletilé dcery, které s osvojením osvojovaného svými rodiči nesouhlasily, nicméně Okresní soud po jejich výslechu nezjistil, že by osvojení bylo na újmu jejich důležitých zájmů, byť vysvětlil, že v případě osvojení by došlo k ponížení jejich zákonných dědických podílů, neboť i osvojenec by se stal dědicem osvojitelů v první zákonné třídě ve smyslu ustanovení § 853 odstavce 2 NOZ. Měl však za to, že ve smyslu ustanovení § 848 odstavce 2 ve spojení s ustanovením § 801 NOZ⁴² nejsou výlučně majetkové zájmy dětí osvojitelů pro posouzení toho, zda by případné osvojení bylo na újmu důležitých zájmů rozhodující a jiný relevantní důvod, proč by mělo být osvojení na újmu důležitých zájmů, nebyl ze strany dcer osvojitelů tvrzen.,⁴³

V uvedeném rozhodnutí soud přímo potvrdil, že ponížení zákonného dědického dílu není újmou na důležitých zájmech potomků osvojitele. Vše posléze zvrátil Krajský soud v Hradci Králové, který mj. uvedl, že „Okresní soud ve Svitavách sice dospěl k závěru výkladem ustanovení § 801 a § 848 odstavce 1 NOZ, že majetkové zájmy nelze v tomto případě brát v úvahu, ale odvolací soud se domnívá, že tomu tak je právě pouze v případě osvojení nezletilých dětí. Při osvojení nezletilých dětí jde především o to, aby se osvojitelé postarali – pečovali o nezletilé dítě, které osobní péči osvojitelů v době své nezletilosti potřebuje. Majetkové zájmy nejsou proto pro posouzení rozhodující.“⁴⁴

Toto rozhodnutí Krajským soudem v Hradci Králové je potvrzením výše uvedených myšlenek, že institut osvojení zletilého bude formulován až v budoucnu soudní praxí. Dle dosavadní judikatury může tedy opravdu být důležitým zájmem potomků jejich díl na dědictví v případném řízení o pozůstalosti po jejich předcích. Samozřejmě znovu až judikatura vyloučila užití určitého ustanovení NOZ, které by se dle textu zákona mohlo použít přiměřeně.

---

⁴² Ust. § 801 odst. 2 NOZ, které zní „osvojuje-li osoba, která je rodičem, soud zhodnotí, není-li osvojení v zásadním rozporu se zájmy dětí osvojitele; majetkové zájmy nejsou pro posouzení rozhodující.“

⁴³ Rozhodnutí sp. zn. 18Co 235/2016.

⁴⁴ Rozhodnutí sp. zn. 18Co 235/2016.

Co se rozumí pod pojmem důležité zájmy potomků osvojovaného, nelze jednoznačně určit a předpovídat. „Za újmu na důležitých zájmech potomků osvojence nebo osvojitele nelze považovat žádný z případů, který má svůj původ v zákonem stanovených právních důsledcích osvojení, tj. zejména v záležitostech dědických nebo vyživovacích, ledaže by šlo o zneužití či obcházení práva.“⁴⁵ Tudiž i přes tento fakt zákonodárce nechal soudu rozsáhlou možnost vlastní úvahy nad tím, co se pod ústředním tématem této kapitoly myslí. Velmi obecně pak budou za důležité zájmy potomků osvojovaného považovány spíše zájmy osobní povahy. Zejména zletilým potomkům osvojované osoby může velmi záležet na tom, jak se promění jejich statusová situace.⁴⁶

3.3. Důvody zvláštního zřetele hodné

Poté, kdy osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, splní podmínku toho, že nebude na újmu důležitých zájmů potomků osvojitele nebo osvojovaného, nastupuje další předpoklad úspěšného procesu osvojení. Tím jsou důvody zvláštního zřetele hodné. U osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého, postačí splnění podstatně méně podmínek, než je tomu u druhého typu osvojení zletilé osoby.⁴⁷ Tak například důvody zvláštního zřetele hodné v osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého, vůbec nefigurují. Důvodem pro osvojení v tomto institutu je jeden ze čtyř důvodů ve smyslu ustanovení § 847 odstavce 1 NOZ.

Při osvojení zletilce, kterého nelze osvojit podle příslušných ustanovení povolujících osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého, nastupují důvody zvláštního zřetele hodné. Jsou dány výjimečností institutu. Nedá se totiž automaticky předpokládat, že pokud osvojitel o osvojovaného nepečoval v době jeho nezletilosti, osvojovaný není potomkem manžela osvojitele, řízení o osvojení nezapočalo již v průběhu nezletilosti osvojovaného nebo osvojitel neosvojuje přirozeného sourozence osvojovaného, bude návrh na osvojení sledovat zájem, který měl zákonodárce na mysli.⁴⁸ Určitě ale může nastat situace, kdy bude správné osvojení povolit i když nejsou splněny podmínky pro osvojení, které je obdobou

---

⁴⁵ MELZER, Filip, op. cit. sub 14, str. 1295.

⁴⁶ *Občanský zákoník: komentář*, op. cit. sub 13, str. 428.

⁴⁷ Zletilou osobou se ve smyslu ust. § 854 samozřejmě myslí i osoba, které byla přiznána svéprávnost i přes to, že ještě nedosáhla zletilosti, jak je uvedeno v úvodní kapitole.

⁴⁸ Tím je především rovnost právního a faktického stavu rodiny.

osvojení nezletilého. Pro tyto situace zákonodárce přijal úpravu důvodů zvláštního zřetele hodných.

Důvodem zvláštního zřetele hodným bude tedy zřejmě situace, kdy mezi osvojovaným a osvojitelem vznikne vztah jako mezi rodičem a dítětem, ale nebude možností užít institutu osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. „Z historických konotací vyplývá, že primárně jsou důvody hodné zvláštního zřetele vázány na zásadní deficity vztahu mezi rodiči a dětmi. Především je důvodem pro osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, absence pokrevních nebo právních potomků. Za právní potomky je třeba považovat osvojence, kteří byli osvojeni v režimu osvojení nezletilého nebo osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. Důvody hodné zvláštního zřetele však nelze vztahovat pouze k biologické nebo právní absenci potomků, ale lze je spatřovat i ve speciální nebo reálné absenci potomků, dané zavržením rodiče ze strany potomka, nevědění potomka, eventuálně nekontaktností potomka, který se zdržuje na neznámém místě.“⁴⁹

Z judikatury vyplývá, že pokud osvojitel biologické děti má, ale právně žádné děti nemá, neboť jeho děti byly adoptovány jinou osobou, tak soud má za to, že osvojení je v zájmu osvojitele i osvojence. Pokud se také stará o zletilé dítě jako o vlastní, tak je zde založen důvod hodný zvláštního zřetele.⁵⁰ Dalším důvodem hodným zvláštního zřetele je fakt, že osvojovaný se stýká s osvojencem již několik let poté, co mu jeho matka sdělila, že tento je jeho skutečným (myšleno biologickým) otcem. Osvojitel i osvojovaný spolu navázali intenzivní vztah, jaký se rovná vztahu otce a syna. Osvojovaný osvojitele pravidelně navštěvuje, a také jej pravidelně vozí k lékaři.⁵¹ Velmi zajímavá myšlenka se zrodila v rozhodnutí Okresního soudu Plzeň – město.⁵² Osvojitel hodlal osvojit zletilého, který je potomkem manžela osvojitele. Tudiž tento stav zakládá důvod pro osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. Osvojitel také nemá žádné vlastní potomky, o osvojovaného pečoval od úmrtí jeho otce jako o vlastního, podílel se na jeho výchově a podporoval jej při studiích, takže si spolu postupně vybudovali vztah, jako mají otec a syn, který trvá dosud. Toto by zakládalo i další důvod pro osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. Avšak osvojitel a

---

⁴⁹ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 782.

⁵⁰ Rozhodnutí sp. zn. 16 C 119/2015.

⁵¹ Rozhodnutí sp. zn. 6 C 106/2014.

⁵² Rozhodnutí sp. zn. 11 C 59/2017.

osvojovaný nechtěli zpřetrhat vazby osvojovaného s rodinou jeho biologického otce i určitou kontinuitu a vazbu na biologického otce, který přestal plnit svoji úlohu z důvodu tragického úmrtí. Osvojitel a osvojovaný však nechtěli, aby osvojovanému vznikaly dědické nároky vůči příbuzným osvojitele, vůči nimž neexistuje tak intenzivní a faktický vztah podobný rodinnému, jaký je mezi osvojencem a osvojitelem. Osvojení chápou jako statusové potvrzení faktických skutečností, tedy toho, že jsou osvojitel a osvojenec fakticky otec se synem, včetně odpovídajících práv a povinností. Vztah obdobný vztahu mezi otcem a synem potvrdili osvojitel a osvojovaný, kteří shodně uvedli, že zhruba od třinácti let věku osvojovaného spolu žijí jako rodina, osvojitel osvojovaného dokonce podporoval i v průběhu jeho studií na střední a vysoké škole a také otázku výchovy osvojovaného řešil společně s jeho matkou. I k domu, ve kterém společně bydlí celá rodina má vlastnické právo osvojitel. V tomto popsáném případě dospěl soud k závěru, že daný případ lze podřadit pod situace osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého. Soud především akceptoval důvody, které účastníky vedly k podání návrhu na osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého a které zakládá vznik právního vztahu a příbuzenského poměru pouze mezi osvojitelem a osvojencem, nikoliv však vznik příbuzenského poměru osvojence vůči členům rodiny osvojitele, ani založení majetkových práv osvojovaného vůči členům rodiny osvojitele. V tomto rozhodnutí tedy soud řekl, že důvodem hodným zvláštního zřetele může v určitých případech být i ten fakt, že osvojovaný nechce být osvojen formou osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. Vcelku pochopitelně toto rozhodnutí neprošlo procesem odvolání, takže lze jen těžko určit, jestli přístup soudu je možný či nikoliv. Avšak je krásným příkladem mnohokrát zmíněné myšlenky, že institut osvojení zletilého v podstatné míře dotvoří až soudní judikatura.

Dalším důvodem hodným zvláštního zřetele, kdy soud přivolil osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, byl následující stav. Osvojovaná neměla rodiče, manžela ani děti. Fakticky zásadní rodinné kontakty udržovala pouze s osvojitelem, jehož rodina jí nahrazuje plnohodnotně rodinu i ji samotné. Dokonce soud neviděl problém ani ve věkovém rozdílu pouhých třinácti let. Stačilo mu pouze to, že v průběhu let vznikl tak hluboký vztah mezi osvojitelem a osvojovanou, který založil důvod hodný zvláštního zřetele.⁵³

---

⁵³ Rozhodnutí sp. zn. 39 C 378/2015.

Jak vidno, nadepsané důvody můžou být opravdu velmi rozdílné. V jednotlivých situacích bude zajímavé sledovat, jaké všechny situace se v budoucnu pod důvody zvláštního zřetele hodné podaří podřadit.

3.4. Přínosnost osvojení

Aby soud přivolil návrhu na osvojení, tak toto osvojení musí být přínosné pro osvojitele a osvojence navzájem a nebo v odůvodněných případech alespoň pro jednoho z nich.⁵⁴ Soudy ovšem většinou vzájemnou přínosnost presumují ze splnění důvodů hodných zvláštního zřetele.⁵⁵

Odborná literatura se tomuto problému téměř nevěnuje. Judikatura, jak bylo uvedeno, neuvádí dostatečně obsáhlá odůvodnění toho, proč je osvojení přínosné. Dá se tedy předpokládat, že i pojem přínosnosti osvojení bude přesněji objasněn až s delší účinností NOZ. S přesností lze ale určit, že přínosnost osvojení, ať vzájemná nebo v odůvodněných případech alespoň pro jednoho z účastníků případného soudního řízení samostatná, je jednou z několika hmotněprávních podmínek přivolení soudu k osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého. „Přínos pouze pro jednoho z nich (myšleno osvojitele nebo osvojovaného) je chápán jako výjimka a má být akceptován pouze v odůvodněných případech. Typicky se u jednostranného přínosu bude jednat o prospěch osvojovaného a o to více bude namístě zkoumat, zda osvojení je v souladu s dobrými mravy, zejména zda k osvojení dochází na základě skutečného, dobrovolného, vážného, a nikoliv v tísni učiněného projevu vůle osvojitele. Klade se požadavek na alespoň elementární objektivizaci přínosu osvojení. Přínos pro osvojitele a osvojovaného navzájem, stejně tak i individuální přínos musí strany řízení tvrdit a zároveň i prokázat.“⁵⁶

Přínosnost ale bude dost možná tou nejslabší podmínkou pro osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého. Přínosnost může být ve sféře různých lidí vnímána různě. Co je přínosné pro jednoho, nemusí být přínosné pro

---

⁵⁴ Jak uvádí ustanovení § 848 odst. 1 NOZ.

⁵⁵ Tato skutečnost byla ověřena dotazy na příslušné soudy ve smyslu zákona č. 106/1999 o svobodném přístupu k informacím. Anonymizovaná rozhodnutí ve valné většině neobsahují odůvodnění toho, proč je osvojení přínosné pro osvojitele i osvojence navzájem.

⁵⁶ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 782.

druhého. Také pro soud může být velmi špatně pochopitelné tvrzení toho, že účastník řízení vidí přínos naprosto jinak, než ostatní jedinci. Odlišné vidění světa je naprosto přirozený jev. Naopak bude pro soud těžké v odůvodnění osvojení tvrdit, že přínos nebyl viděn, i když účastníci řízení o osvojení tvrdili něco jiného. I zdánlivě nevyvážená situace může pro osvojitele nebo osvojence znamenat přínos v jeho očích.

4. Nástin procesní úpravy osvojení zletilého

Procesní úprava osvojení zletilého má své místo v ZŘS. Konkrétně v ustanoveních § 445 až § 451. Těchto sedm ustanovení upravuje jádro procesu řízení o osvojení zletilého. Na rozdíl od hmotněprávní úpravy v NOZ úprava v ZŘS nebere na vědomí fakt, že existuje osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého a osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého. Řízení ve věcech osvojení je tak vedeno dle stejných pravidel.⁵⁷

Přesto, že se ZŘS snaží doplňovat NOZ umně, tak si nelze nevšimnout toho, že „procesní pravidla pro osvojení zletilého nepočítají s tím, že by se při osvojení zletilého podpůrně využila ustanovení o osvojení nezletilého. Hmotněprávní úprava osvojení odděluje režim osvojení nezletilého a zletilého, v jehož rámci rozeznává osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého a osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého. V obou hmotněprávních modifikacích osvojení zletilého však platí, že se přiměřeně (resp. obdobně u osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého) využijí hmotněprávní ustanovení o osvojení nezletilého, včetně ustanovení o jeho následcích. Hmotněprávní a procesní úprava procesu osvojení tedy jsou, co se týče možnosti podpůrného využití ustanovení o osvojení nezletilého i v procesu osvojení zletilého, postaveny na odlišných základech. Tyto odlišné přístupy se spolu střetávají, protože hmotněprávní a procesní režim osvojení se natolik prolínají, že je od sebe nelze důsledně oddělit.“⁵⁸

4.1. Věcná a místní příslušnost

Dle ustanovení § 9 OSŘ je věcně příslušným soudem, který vede řízení o osvojení zletilého, soud okresní. Místně příslušným soudem poté bude obecný soud osvojovaného, což stanoví ustanovení § 445 ZŘS. Obecným soudem osvojovaného je soud, v jehož obvodu má osvojovaný své bydliště, a to k okamžiku zahájení řízení o osvojení.⁵⁹

---

⁵⁷ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Praktický komentář. ISBN 978-80-7478-869-7. str. 761.

⁵⁸ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2. str. 86.

⁵⁹ Řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Věcně a místně příslušným je vždy také soud, jehož příslušnost již není možné

4.2. Zahájení řízení

Řízení o osvojení zletilého se zahajuje výlučně na návrh.⁶⁰ Při použití výkladu a contrario je zřejmé, že řízení nelze zahájit z moci úřední. Řízení je zahájeno dnem, kdy soudu došel návrh na zahájení řízení.⁶¹ Návrh na zahájení řízení může podat osoba, která chce zletilého osvojit.⁶²

4.3. Náležitosti návrhu na zahájení řízení

Obecně lze návrh na zahájení řízení učinit v písemné formě nebo ústně do protokolu, jak stanoví ustanovení § 14 ZŘS. Kromě obecných náležitostí⁶³ musí návrh na osvojení zletilého obsahovat také petit. Petit má obsahovat jméno, příjmení, případně rodné číslo nebo datum narození osvojitele a osvojovaného s tím, že osvojovaný se právní mocí rozsudku o osvojení stává osvojencem osvojitele, který je identifikován rovněž jménem, příjmením, případně rodným číslem nebo datem narození. Pro rozhodnutí není nezbytné, aby osvojovaný byl vymezen i skrze uvedení údajů o svých biologických rodičích.⁶⁴

Pokud má docházet k osvojení zletilého, musí být z návrhu nepochybné, zda se jedná o osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého nebo zda se jedná o osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého. To samé musí být patrné i z rozsudku. Každá z těchto forem osvojení má do jisté míry jiné hmotněprávní následky a podmínky pro přivolení soudu. Opomene-li soud provést identifikaci

---

podle zákona zkoumat nebo jehož příslušnost byla určena pravomocným rozhodnutím příslušného soudu. Ust. § 11 odst. 1 OSŘ.

⁶⁰ Což stanoví ust. § 446 ZŘS.

⁶¹ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. str. 890.

⁶² LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 57, str. 762.

⁶³ Návrh musí kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4 OSŘ) obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Ust. § 79 odst. 1 OSŘ.

⁶⁴ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*, op. cit. sub 61, str. 891.

osvojení ve výroku, nelze jinak než hledat odpověď v odůvodnění rozsudku nebo v obsahu spisu.⁶⁵

Z návrhu na osvojení má vyplývat, že se zletilý, který má být osvojovaným, k návrhu připojil. Neplyne-li tato okolnost z návrhu, má taková absence tytéž následky jako vada návrhu a soud návrh na osvojení odmítne. V návrhu nebo v listinách, které jsou k návrhu připojeny, musí být doloženo, že zletilý s návrhem na své osvojení souhlasí a to včetně formy, v níž má k osvojení zletilého dojít. Souhlas zletilého s osvojením je třeba pokládat za připojení se k návrhu na osvojení. Možné je také osvojovaného vyzvat, aby se k návrhu v přiměřené lhůtě připojil. Účelem lhůty není poskytnout prostor pro vyjednávání mezi osvojitelem a osvojovaným o tom, zda se k návrhu připojí. Lhůta je poskytnuta, aby osvojovaný měl dostatek času soudu svůj souhlas prokázat.⁶⁶

4.4. Účastníci řízení

Účastníkem řízení o osvojení zletilého je osvojenec, jeho dítě a ten, kdo má v úmyslu osvojence osvojit.⁶⁷ Tento okruh účastníků je určen dle definice zakotvené v ZŘS.⁶⁸ Konkrétně účastníky řízení o osvojení zletilého tedy jsou osvojitel, případně jeho manžel a osvojovaný, případně jeho potomci. Na rozdíl od řízení ve věcech osvojení nezletilého není účastníkem řízení rodič osvojence. Pokud je však rozhodováno o osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého, je povinností soudu rodiče vyslechnout.⁶⁹

Uvedení účastníci řízení o osvojení zletilého jsou stejní, pokud se jedná o osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, a také pokud se jedná o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení zletilého.

4.5. Zastoupení v řízení

---

⁶⁵ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*, op. cit. sub 61, str. 892.

⁶⁶ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*, op. cit. sub 61, str. 893.

⁶⁷ Což stanovuje ust. § 448 odst. 1 ZŘS.

⁶⁸ Účastníkem je také navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje. Ust. § 6 odst. 2 ZŘS.

⁶⁹ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 57, str. 763.

Dle ustanovení § 449 ZŘS je zletilý osvojenec, jehož svéprávnost byla omezena, v řízení zastoupen zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, kterého k tomuto účelu jmenuje soud. Toto ustanovení dopadá na situace, kdy je osvojován člověk, jehož svéprávnost je omezena, ale i přes tuto skutečnost chce být osvojen. Pro tyto situace ZŘS předpokládá, že bude zastoupen podle povahy věci buďto zákonným zástupcem nebo opatrovníkem.

4.6. Dokazování

V ustanovení upravující dokazování je taxativní výčet důkazů, které je soud povinen provést.⁷⁰ „Rodiče osvojovaného, jde-li o osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, soud vyslechne po poučení podle ustanovení § 126 OSŘ⁷¹, protože nejsou účastníky řízení ve smyslu ustanovení § 448 ZŘS. Vyslechne je i tehdy, když jde o osvojení zletilého, který není plně svéprávný a oni v řízení vystupují zároveň jako opatrovníci osvojovaného. Zákon totiž výslovně nezapovídá, aby zástupce byl vyslechnut zároveň jako svědek. Soud výslech rodičů neprovede, je-li objektivně nemožný. Výslech rodiče je nemožný zejména tehdy, když zemřel, ze zdravotních důvodů není schopen výslechu nebo se soudu přes veškeré rozumné úsilí nepodařilo zjistit jeho pobyt. Výslech je třeba provést při jednání. Zcela výjimečně se lze spokojit s vyjádřením osob, které mají být obligatorně vyslechnuty, pokud jejich přímý výslech nelze z objektivních důvodů

---

⁷⁰ Soud v řízení vyslechne rodiče osvojence, jde-li o osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, dítě osvojence, umožňuje-li mu jeho rozumová a volní vyspělost vyjádřit svůj názor ve věci osvojení, a manžela osvojence. Ust. § 450 ZŘS.

⁷¹ § 126 OSŘ

(1) Každá fyzická osoba, která není účastníkem řízení, je povinna dostavit se na předvolání k soudu a vypovídat jako svědek. Musí vypovědět pravdu a nic nezamlčovat. Výpověď může odepřít jen tehdy, kdyby jí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým; o důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud.

(2) Na počátku výslechu je třeba zjistit totožnost svědka a okolnosti, které mohou mít vliv na jeho věrohodnost. Dále je třeba poučit svědka o významu svědecké výpovědi, o jeho právech a povinnostech a o trestních následcích křivé výpovědi.

(3) Předseda senátu vyzve svědka, aby souvisle vyličil vše, co ví o předmětu výslechu. Klást otázky mají právo postupně předseda senátu, členové senátu, účastníci a znalci. Otázku položenou účastníkem nebo znalcem předseda senátu nepřipustí, jen jestliže nesouvisí s předmětem výslechu nebo naznačuje-li odpověď anebo je-li zejména předstíráním neprokázaných nebo nepravdivých skutečností klamavá; nepožizuje-li se o výpovědi záznam, uvede předseda senátu vždy v protokolu důvody, pro které otázka nebyla připuštěna.

provést.⁷² Pro manžela osvojovaného a jeho výslech platí totéž, co platí pro rodiče osvojovaného.⁷³ Pro potomky osvojovaného platí, že se stávají účastníky řízení a pokud jim to umožňuje jejich rozumová a volní vyspělost vyjádřit svůj názor, je soud povinen je v řízení jako účastníky vyslechnout.⁷⁴

4.7. Rozhodnutí

Vzhledem ke skutečnosti, že osvojení působí zásadní změny ve statutu dotčených osob, rozhoduje se v řízení o osvojení zletilého ve věci samé rozsudkem. Z obsahu rozhodnutí musí také mj. vyplývat, o který druh osvojení zletilého se jedná. A dojde-li na základě souhlasu osvojitele k připojení jeho jména k původnímu příjmení osvojovaného, musí z rozhodnutí vyplývat i tato změna.⁷⁵

4.8. Opravné prostředky

„Opravné prostředky v civilním řízení jsou procesní úkony, kterými se může účastník domáhat přezkoumání soudního rozhodnutí. Složitost právních vztahů, které jsou soudem posuzovány, i složitost procesu samého může vést k tomu, že se při rozhodování soud nevyhne určitým omylům, nedostatkům, vadám či nesprávnostem, které se mohou vyskytnout jak při zjišťování skutkového stavu, tak při jeho právním hodnocení. I účastníci řízení se mohou domnívat, že vydané rozhodnutí není správné nebo spravedlivé, a třebaže nemusí trpět skutkovými ani právními vadami, musí mít možnost žádat jeho přezkoumání. V rámci soudní soustavy tvoří určitý vnitřní kontrolní systém, který umožňuje přezkoumání nepravomocných prvostupňových rozhodnutí a v mimořádných případech i přezkoumání rozhodnutí pravomocných. Rozlišujeme opravné prostředky řádné a mimořádné. Řádný opravný prostředek je takový, kterým lze napadat rozhodnutí soudu první instance, které ještě nenabýlo právní moci. Řádný opravný

---

⁷² Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář, op. cit. sub 61, str. 900.

⁷³ Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář, op. cit. sub 61, str. 893.

⁷⁴ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 57, str. 765.

⁷⁵ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 57, str. 766.

prostředky má zásadně odkladný účinek na právní moc rozhodnutí (suspenzivní účinek v civilním procesu). Mimořádný opravný prostředek je přípustný proti rozhodnutí, které je již pravomocné. Jeho použití je významným průlomem do právní moci rozhodnutí, a tedy do právní jistoty účastníků. Z tohoto důvodu váže platné právo jejich přípustnost na splnění stanovených podmínek.⁷⁶

4.8.1. Řádné opravné prostředky

Odvoláním lze dle ustanovení § 201 OSŘ napadnout rozhodnutí okresního soudu nebo rozhodnutí krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni, pokud to zákon nevyklučuje. Vzhledem k tomu, že věcně příslušným soudem pro rozhodování o osvojení zletilého je soud okresní, tak odvolání ve věci osvojení zletilého je přípustné vždy.

Dle zmíněného ustanovení OSŘ může odvolání podat jen účastník řízení. Přičemž účastníky řízení o osvojení zletilého jsou osvojitel, případně jeho manžel a osvojovaný, případně jeho potomci.

Lze se tedy velmi důvodně domnívat, že odvolání nebudou účastníky podávána často. S určitou pravděpodobností budou spíše podávána odvolání v případech, kdy soud k osvojení nepřivolí. Za celou dobu účinnosti NOZ, potažmo existence institutu osvojení zletilého v novodobé podobě, nebylo v obvodu Krajského soudu v Plzni, dle vyjádření samotného soudu, podáno ani jediné odvolání ve věci osvojení zletilého. Rovněž všechny návrhy ve věci osvojení zletilého byly zakončeny kladným soudním rozhodnutím, kdy soud k osvojení přivolí.

4.8.2. Mimořádné opravné prostředky

---

⁷⁶ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1 Pro výraz „opravné prostředky v civilním řízení“.

Mimořádnými opravnými prostředky lze rozhodnutí o osvojení zletilého napadat jen výjimečně. Český civilní proces rozeznává celkem tři mimořádné opravné prostředky, a to konkrétně dovolání, žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost.

Dovolání

„Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu v případech zákonem výslovně uvedených. Je důsledně vázán na rozhodnutí soudu druhé instance; lze jej využít jen za předpokladu, že se účastník domáhal nápravy prvoinstančního rozhodnutí soudu prostřednictvím řádného opravného prostředku odvolání. Zásadní význam institutu spočívá v možnosti prosazení ochrany porušeného subjektivního práva i tehdy, když o něm bylo vydáno nesprávné pravomocné rozhodnutí soudem odvolacím. Kromě toho významně přispívá ke sjednocování judikatury soudů.“⁷⁷

Ač obecně přípustnost dovolání upravuje OSŘ, tak při řízení o osvojení zletilého existuje odchylná úprava v ZŘS. Ten konkrétně v ustanovení § 30 stanoví, že dovolání není přípustné proti rozhodnutí podle hlavy páté tohoto zákona. Právě do hlavy páté ZŘS zákonodárce umístil procesní úpravu institutu osvojení zletilého. Tudíž proti rozhodnutí odvolacího soudu o osvojení zletilého nelze podat dovolání. Důvodová zpráva k tomuto uvádí jen to, že ZŘS přebírá úpravu, která mu předcházela.

Nepřípustnost dovolání ve věcech osvojení zletilého jistou logičnost nese, ale na druhou stranu může být škoda, že ve věci osvojení zletilého nebude rozhodovat Nejvyšší soud.⁷⁸ Sjednocení judikatury v těchto věcech by institutu osvojení zletilého totiž nepochybně prospělo. Na druhou stranu lze rozumět úmyslu zákonodárce, který nechtěl vnášet větší nejistotu do rodinněprávních otázek.

---

⁷⁷ HENDRYCH, Dušan, op. cit. sub 76. Pro výraz „dovolání“.

⁷⁸ Tato situace může v budoucnosti vzhledem ke snahám nově kodifikovat civilní proces projít změnami. Neboť dle věcného záměru k novému OSŘ by pravomocný rozsudek nastal až po rozhodnutí Nejvyššího soudu nebo v případě, kdy by strany sporu nepodaly dovolání. Podle Lavického nehrozí zvýšení nápadu k Nejvyššímu soudu, přičemž nový OSŘ by měl zkrátit lhůtu, kdy bude možné dovolání podat, na jeden měsíc. [online]. [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2017/11/pravomocny-rozsudek-az-po-rozhodnuti-nejvyssiho-soudu-pelikan-predstavil-teze-civilniho-kodexu/>.

Obnova řízení

„Žaloba na obnovu řízení je v občanském soudním řádu koncipována jako mimořádný opravný prostředek, který slouží k tomu, aby mohl být znovu projednán pravomocně skončený spor nebo jiná právní věc, jestliže tu jsou skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, pro které původní rozhodnutí o věci samé z hlediska správnosti a úplnosti skutkových zjištění a skutkových závěrů nemůže obstát. Žaloba na obnovu řízení je tedy právním institutem, pomocí kterého lze dosáhnout nápravy ve věci, v níž nebyl skutkový stav v původním řízení zjištěn úplně nebo správně. Žalobou na obnovu řízení se nelze domáhat nápravy případných pochybení při právním posouzení věci nebo procesněprávních vad.“⁷⁹

S trochou nadsázky lze tedy říci, že žaloba na povolení obnovy řízení bude při řízeních o osvojení zletilého mimořádně mimořádným opravným prostředkem. Přípustnosti obecně nic nebrání, ale četnost podávání tohoto návrhu soudu nebude v budoucnosti zřejmě příliš vysoká.

Žaloba pro zmatečnost

„Žaloba pro zmatečnost byla do českého právního řádu zavedena opětovně novelizací OSŘ provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001. Do té doby byly vady zmatečnosti důvodem dovolání. Cílem tohoto prostředku nápravy vadných rozhodnutí je přezkum rozhodnutí a řízení, které mu předcházelo, z hlediska procesních vad závažné povahy. Žaloba pro zmatečnost je založena na kasačním opravném systému, je-li důvodná, vede ke zrušení napadeného rozhodnutí.“⁸⁰

Rovněž žaloba pro zmatečnost je při osvojení zletilého přípustná, neboť nikde zákon nestanoví, že by přípustnou nebyla, jako je tomu u dovolání.

---

⁷⁹ DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9. K ust. § 228.

⁸⁰ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. K ust. § 229.

5. Následky osvojení zletilého

5.1. Obecně

Následky, důsledky či třeba dopady⁸¹ osvojení zletilého jsou kardinální otázkou celého institutu osvojení zletilé osoby. Jednou věcí je přivolení soudu k návrhu na osvojení zletilé osoby, ale druhou věcí je to, co to způsobí ve sféře osvojitele, osvojovaného a případně i jejich rodiny.

Navíc následky při osvojení zletilého jsou v určitých momentech rozdílné dle toho, jestli osvojení proběhlo jako osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého nebo osvojení proběhlo jako osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého.

Tato kapitola je dle tohoto také rozdělena, a to konkrétně na následky, které se vyskytují jen u osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého a na následky společné pro oba typy osvojení.

5.2. Následky při osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého

I přes tu skutečnost, že v případě obou typů osvojení zletilého se jedná o osvojení neúplné, což vyplývá z § 853 NOZ se, i když se jedná vždy o osvojení neúplné, vazby mezi osvojencem a osvojitelem, resp. rodinou osvojitele odlišují podle jednotlivého typu osvojení zletilého. V případě osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, je neúplnost osvojení podtržena právě i neúplným vznikem rodinněprávních a majetkových vztahů mezi osvojencem a rodinou osvojitele (v rovině rodinněprávních vztahů), resp. mezi osvojitelem a osvojencem (v rovině majetkových vztahů).⁸²

5.2.1. Příbuzenský poměr

---

⁸¹ Dále bude užíván jen výraz následky, tak jak jej užívá NOZ v ust. § 852.

⁸² LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 788.

Podle ustanovení § 849 odstavce 1 NOZ osvojenci a jeho potomkům nevzniká osvojením příbuzenský poměr vůči členům rodiny osvojitele. Vznik příbuzenského poměru mezi osvojovaným a rodinou osvojitele vzniká toliko při osvojení nezletilého.⁸³ Osvojený člověk a jeho potomci si zachovávají příbuzenský poměr k původní rodině.⁸⁴ Vznik vazeb mezi osvojitelem a osvojovaným je jediný, který toto osvojení zakládá. Jedná se tedy, rovněž jako při osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého o tzv. neúplné osvojení.⁸⁵

Na základě rozsudku⁸⁶ o osvojení zletilého dochází ke statusové změně mezi osvojitelem a osvojovaným. Tuto skutečnost je třeba zapsat do matriční knihy.⁸⁷

5.2.2. Majetková práva

Osvojovanému a jeho potomkům nevzniká právo nabýt vůči členům osvojitelovi rodiny žádných majetkových práv. Podle ustanovení § 849 odstavce 1 NOZ osvojitel nenabývá osvojením žádných majetkových práv vůči osvojenci a jeho potomkům.

Ve sféře majetkových práv mohou tato vzniknout pouze ve vztahu osvojenec a osvojitel. V případě majetkových práv dokonce platí omezení, že majetková práva vznikají pouze osvojenci za osvojitelem, a nikoliv osvojiteli za osvojencem nebo jeho potomky.⁸⁸

5.3. Společné následky osvojení pro příjmení osvojovaného

---

⁸³ Ust. § 832 odst. 1 NOZ uvádí, že dítě, které bylo společně osvojeno manžely, nebo manželem svého rodiče, má postavení společného dítěte manželů; jinak má postavení dítěte osvojitele.

⁸⁴ Osvojenec a jeho potomci nepozbývají osvojením práv ve vlastní rodině. Ust. § 849 odst. 2 NOZ.

⁸⁵ Jedná se o situaci, kdy osvojenec a jeho potomci nepozbývají osvojením práv ve své vlastní přirozené rodině (mohou např. dědit po svých rodičích, zachovává se vzájemná vyživovací povinnost) a příbuzenský poměr vzniká pouze ve vztahu k osvojiteli, ne k dalším příbuzným osvojitele, kteří také ani neměli možnost se k osvojení vyjádřit. *Osvojení/adopce* [online]. [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/osvojeni-adopce.html>.

⁸⁶ Tak stanoví ustanovení § 451 odst. 1 ZŘS.

⁸⁷ Do matriční knihy se zapisuje rozhodnutí o prohlášení manželství za neplatné, nebo o tom, že manželství nevzniklo, rozvod manželství, zrušení partnerství, rozhodnutí o prohlášení, že partnerství nevzniklo nebo že je neplatné, údaje o osvojení, určení rodičovství, změně jména nebo příjmení a další skutečnosti, jimiž se mění a doplňují zápisy v matriční knize. Ust. § 5 odst. 1 písm. b MatrZ.

⁸⁸ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 789.

„Osvojení zletilého nemá vliv na jeho příjmení, ale nebrání se, aby osvojenec a osvojitel projevili souhlasně vůli, že si osvojenec k svému příjmení připojí příjmení osvojitelovo.“⁸⁹ Uvedené následky pro příjmení osvojovaného jsou konkrétně v ustanovení § 851 NOZ. Jinými slovy, pokud úspěšně proběhne celý proces osvojení od návrhu na osvojení zletilého, až po jeho úspěšnou realizaci a následné nabytí právní moci, tak soud žádným způsobem nezasahuje do příjmení osvojované osoby. Pouze konstatuje například „vzhledem k tomu, že osvojitelem ani osvojovanou nebyl vznesen požadavek na změnu příjmení osvojované, a osvojovaná si přeje ponechat své současné příjmení, soud nerozhodoval o změně příjmení zletilé osvojované.“⁹⁰ Uvedené platí jak pro osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, tak i pro osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého.

NOZ ale nevyklučuje možnost připojit příjmení osvojitele k příjmení osvojovaného. Pro tuto variantu ovšem musí nastat dva předpoklady. Tím prvním je, že osvojovaný příjmení osvojitelovo může přidat k příjmení svému. Slovo „může“ nutně znamená právo osvojovaného příjmení přidat, a tudíž jeho volbu, jestli tak učinit chce či nikoli. Pokud se rozhodne, že příjmení osvojitele je pro něj vhodnou volbou, tak soud musí zjišťovat, jestli s tímto jednáním osvojitel souhlasí. V případě souhlasu s připojením osvojitelova příjmení k příjmení osvojovaného dochází k připojení příjmení osvojitele k původnímu příjmení osvojovaného a ten je nadále oprávněn, po zápisu do matriky, užívat více příjmení. Podmínkou pro zápis do matriky je zmíněný souhlas osvojitele, který musí nutně zjišťovat soud.⁹¹

Při trvání manželství⁹² osvojitele se vyžaduje souhlas i druhého manžela, tedy pokud manželé nesou stejné příjmení.⁹³ Z tohoto ustanovení je na první pohled patrné, že je vyžadováno více podmínek, kdy je třeba souhlasu druhého manžela s užitím příjmení. Za prvé je nutné, aby manželství trvalo. Z toho jednoznačně vyplývá, že pokud jsou manželé rozvedeni, tak souhlasu druhého z manželů netřeba. Za druhé je bezpodmínečně nutné, aby manželé nesli stejné příjmení.

---

⁸⁹ Důvodová zpráva k NOZ, k § 851.

⁹⁰ Rozhodnutí sp. zn. 10 C 325/2016.

⁹¹ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 793.

⁹² „Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“ Ust. § 655 NOZ.

⁹³ Tento požadavek vyžaduje ust. § 851 odst. 2 NOZ.

Avšak stejné příjmení manželů není zákonem vyžadováno⁹⁴, tudíž nelze presumovat vznik stejného příjmení pouhým uzavřením manželství.

Připojení příjmení osvojitele k příjmení osvojovaného při trvání manželství osvojovaného s sebou nese velmi podobná úskalí, jako při zmíněném připojení příjmení osvojitele osvojovaným. Úskalí jsou to následující. Jsou jimi souhlas manžela osvojovaného a ta skutečnost, že osvojovaný nese se svým manželem stejné příjmení. Pokud jsou znovu splněny tyto podmínky, tak soud musí obligatorně zjišťovat souhlas i druhého manžela se změnou příjmení osvojovaného.

Závěrem je nutné zmínit, že „připojení příjmení osvojitele k příjmení osvojovaného nemá vliv na společné příjmení osvojovaného a jeho manžela a stejně tak nemá vliv na příjmení dětí osvojovaného potažmo společných dětí osvojovaného a jeho manžela.“⁹⁵

5.4. Společné následky osvojení pro dědické právo

Následky osvojení zletilého pro dědické právo jsou skutečností, která se začne projevovat ve větší míře až v budoucnu. Vzhledem k možnosti osvojit zletilce po dobu čtyř let od účinnosti NOZ, se toto jeví jako logické. Neexistují žádné statistiky, kde a kdy se již osvojená zletilá osoba stala účastníkem řízení o pozůstalosti.⁹⁶

Na tomto místě je pak nutno ještě mírně vybočit mimo téma celé práce. Je totiž důležité zmínit situaci pro dědické právo v případě běžného osvojení nezletilého. Při osvojení osoby, která ještě nedosáhla osmnácti let věku, se užije ustanovení 832 NOZ.⁹⁷ Osvojovaný nezletilý tak získá postavení dítěte osvojitele. Popřípadě, pokud jsou osvojitelé manžely, získává postavení jejich společného potomka. V případě úspěšného procesu osvojení osvojovaný získá postavení dítěte

---

⁹⁴ Manželé mají na výběr z více možností, jak své příjmení při sňatečném obřadu upravit. Mohou si ponechat příjmení jednoho z manželů a to se stane jejich příjmením společným, mohou si ponechat svá dosavadní příjmení a nebo si oba svá příjmení ponechají, nebo příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, a ten, jehož příjmení nemá být příjmením společným, bude ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení. Ust. § 660 NOZ.

⁹⁵ LAVICKÝ, Petr, op. cit. sub 5, str. 793.

⁹⁶ Řízení o pozůstalosti je upraveno v ust. § 98 a násl. ZŘS.

⁹⁷ Dítě, které bylo společně osvojeno manžely, nebo manželem svého rodiče, má postavení společného dítěte manželů; jinak má postavení dítěte osvojitele. Ust. § 832 odst. 1 NOZ.

osvojitele či osvojitelů, a nutně musí vstupovat do první dědické třídy po osvojitelích. Neboť v první třídě dědiců dědí zůstavitelovy děti a jeho manžel stejným dílem.⁹⁸ Zároveň s tímto získává ještě výhodu, kterou si s sebou nese nepominutelný dědic.⁹⁹ A navíc bude-li nepominutelný dědic nezletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu. Je-li nepominutelný dědic zletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí čtvrtina jeho zákonného dědického podílu.¹⁰⁰

Je tedy možno shrnout, že pokud osvojení proběhne do doby zletilosti osvojovaného, stává se z něj „plnohodnotný“ člen rodiny osvojitele. A to se všemi právy, která z toho vyplývají.

Samozřejmostí institutu osvojení zletilého už tradičně je, že vše je upraveno lehce jinak, než se může zdát. Existuje několik variant, jak osvojovaný dědí po osvojiteli. Naprosto zásadní, dost možná celého institutu osvojení zletilého, je ustanovení § 852 NOZ.¹⁰¹ U tohoto ustanovení důvodová zpráva pak logicky uvedla, že „osvojením přijímá osvojitel cizí zletilou osobu za vlastní. Není vyloučeno, že osvojovaný bude mít již potomky, a to popřípadě i zletilé nebo žijící v manželství. Pro tyto případy nelze převzít právní pravidlo o osvojení nezletilého, který je již rodičem, kdy se účinky osvojení vztahují i na jeho dítě bez dalšího.“¹⁰² Mohou tedy nastat tři situace, které je nutno vyložit. Všechny eventuality počítají se situací, kdy osvojitel bude žít déle než osvojovaný, což se sice na první pohled může zdát celkem málo pravděpodobné, ale zejména u osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, mohou tyto situace nastávat relativně často. Vyžadovaný věkový rozdíl není nikterak veliký. Soud rozhodl o osvojení zletilé i v případě věkového rozdílu pouhých třinácti let. S ohledem na věk osvojované již nebylo důvodu se domnívat, že by mělo být nějakým způsobem nahrazováno tradiční mateřské pouto a osvojení bylo ku prospěchu osvojované i osvojiteli.¹⁰³ Zmíněné tři situace konkrétně jsou, pokud se dítě osvojovaného narodí až po osvojení, dále pokud potomek osvojovaného

---

⁹⁸ Ust. § 1635 NOZ.

⁹⁹ Ust. § 1642 NOZ.

¹⁰⁰ Ust. § 1643 odst. 2 NOZ.

¹⁰¹ Osvojení má právní následky pro osvojence a jeho potomky, pokud se narodili později. Pro dříve narozené potomky osvojence má osvojení právní následky, jen když dali k osvojení souhlas. Ust. § 852 NOZ.

¹⁰² Důvodová zpráva k NOZ, k § 852.

¹⁰³ Rozhodnutí sp. zn. 39 C 378/2015.

vyjádří svůj s osvojením jeho rodiče a poslední variantou je, pokud dítě osvojovaného svůj souhlas nevyjádří. Zároveň je nezbytné zmínit, že osvojeneц dědí po osvojiteli v první zákonné třídě dědiců, ale nevstupuje však v dědické právo vůči jiným osobám osvojitelovy rodiny.¹⁰⁴

5.4.1. Potomek narozený po osvojení zletilého

Relativně nejsnazší situace nastává, pokud úspěšně proběhne řízení o osvojení zletilého a osvojovanému se jeho vlastní potomci teprve narodí. Při této skutečnosti a předpokladu, že osvojovaný zemře dříve než osvojitel, lze tyto potomky považovat za možné dědice osvojitele bez dalšího.¹⁰⁵ Při kombinaci ustanovení, která se dotýkají toho, že pro potomka osvojovaného, který se narodí až po osvojení, se právní následky na tuto osobu vztahují bez dalšího a v kombinaci s tou skutečností, že osvojovaný vstupuje vůči osvojiteli do první zákonné dědické třídy, vyplývá, že potomek osvojovaného bude dědit stejně jako pokrevní či spíše matrikový potomek osvojitele. Z textu zákona zřejmě vyplývá, že zlomem narození musí být právní moc osvojení zletilého. Situace, kdy se potomek narodí chvíli po právní moci, lehce přesahuje do následujícího odstavce, ale vzhledem k časové blízkosti se zdá logické ji vyložit zde.

Při situaci, kdy narozený potomek nemůže sám vyjádřit souhlas s osvojením jeho předka, se užije ustanovení 850 § NOZ, které zní: není-li osvojovaný plně svéprávný, jedná za něho zákonný zástupce, popřípadě opatrovník, kterého k tomu jmenuje soud. Na konkrétní situaci tedy bude záležet, jestli za potomka osvojovaného bude jednat jeho rodič či bude soudem jmenován opatrovník. Lze si samozřejmě představit situace, kdy jednání rodiče tohoto dítěte může být v kolizi se zájmy dítěte, a proto soud jmenuje opatrovníka.

---

¹⁰⁴ Ust. § 853 odst. 2 NOZ.

¹⁰⁵ *Časopis Ad Notam* [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_237-dusledky-osvojeni-pro-dedicke-pravo.

5.4.2. Potomek, který vyjádřil souhlas s osvojením zletilého

Tato situace předpokládá, že osvojenec má potomka. Další podmínkou jakési aktivace této situace je skutečnost, že osvojenec zemře dříve než osvojitel. Což se nemusí stávat jen v souvislosti s náhlým úmrtím osvojenec, ale dle požadovaného věkového rozdílu to může být situace celkem častá. A proto je třeba ji vyložit. V praxi ale bude působit problémy nejasnost okolo toho, kdy už má potomek osvojovaného vyjádřit svůj souhlas. „Není totiž zcela jasné, zda konečným okamžikem pro udělení souhlasu je okamžik vyhlášení rozhodnutí soudu, nebo okamžik nabytí právní moci takového rozhodnutí. Z textu zákona totiž nevyplývá, vůči komu má být případný souhlas adresován, zda vůči osvojovanému nebo vůči soudu, když souhlas potomků osvojovaného není podmínkou pro rozhodnutí o návrhu na osvojení. Vzhledem k tomu, nakolik zásadní důsledky souhlas či nesouhlas potomka s osvojením jeho zletilého rodiče má, je možno se přiklonit k co nejširšímu výkladu, tedy že souhlas je dán řádně kdykoli, pokud je učiněn do okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí o osvojení, bez ohledu na to, zda byl učiněn vůči soudu nebo vůči osvojovanému. Nutnou podmínkou však je, aby byl prokazatelný.“¹⁰⁶

Z uvedeného vyplývá největší bolest institutu osvojení zletilého. Tou je totiž mnohokrát zmiňovaná nejasnost budoucích řešení nastalých situací. Souhlas rozhodně může být dán při soudním řízení o osvojení zletilého.

Určitě si lze představit následující situaci, kterou přinese nebo minimálně může přinést praxe. Potomek osvojovaného souhlasí s osvojením jeho předka třetí osobou. Samozřejmostí je pak to, že osvojenec již bude ve věku zletilosti nebo mu bude přiznána svéprávnost a bude tak jeho osvojení probíhat dle ustanovení o osvojení zletilého. Potomek, který souhlasí s osvojením zletilého, což v tu chvíli bude jeho předek, zemře v průběhu řízení o osvojení jeho předka. Předem ovšem souhlasil s osvojením kupříkladu jeho otce. Z textu zákona ale nevyplývá, komu má potomek osvojovaného svůj postoj naznačit. Pokud bude nejasné, komu má svůj postoj vyjádřit a nastane situace, kdy potomek osvojovaného zemře dříve, než řízení o osvojení zletilého proběhne, tak se soud a potažmo okolí potomka osvojovaného,

---

¹⁰⁶ MELZER, Filip, op. cit. sub 14, str. 1305.

nemusí jeho názor na osvojení jeho předka dozvědět. Tato situace může mít celkem velké následky pro dědické právo v tom smyslu, že pokud by potomek svůj názor vyjádřil, tak se na něj budou vztahovat právní následky, jako na v předchozí kapitole zmiňované dítě, které se narodilo až po řízení o osvojení zletilého. Pokud by tedy potomek osvojovaného v průběhu řízení (a nebo klidně i před samotným řízením o osvojení zletilého) zemřel, tak může nastat velmi nejasná situace, jestli si přál, aby se na něj vztahovaly následky osvojení jeho zletilého předka či ne. Tato situace může mít znovu velký dopad pro celé dědické právo několika osob.¹⁰⁷ Pokud by totiž soud dokázal souhlas zesnulého potomka zjistit a použít ho pro případný rozsudek o osvojení zletilého, tak při situaci, kdy následně zemře jeho předek, který byl osvojován jako zletilý, dříve než jeho osvojitel, může nastat velmi zajímavá situace. Na vyjádření nebo nevyjádření souhlasu potomka osvojovaného totiž bude „viset“ to, komu bude soudní komisař při řízení o pozůstalosti přidělovat určité části pozůstalosti.

V naznačené situaci totiž (pokud by potomek osvojovaného souhlas dal) budou dědit potomci potomka osvojovaného dle ustanovení 853 odstavce 2 NOZ. Ten stanoví, že osvojenec dědí po osvojiteli v první třídě. Pokud by v tu chvíli nežil osvojitel, tak by měl dědit osvojovaný. Pokud by osvojovaný zemřel zároveň dříve než jeho osvojitel, tak by měl dědit místo něho jeho potomek. Ten potomek, který v naznačené situaci ovšem zemřel ještě ve chvíli, kdy nemuselo být jasné, jestli souhlas s osvojením projevil či ne. Na zjištění jeho souhlasu tedy závisí podstatná část dědického řízení, neboť nedědí-li některé dítě (zde osvojovaný), nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti; totéž platí o vzdálenějších potomcích téhož předka.¹⁰⁸ Tudíž pro vnuky osvojovaného může udělení nebo neudělení souhlasu znamenat velký zásah do jejich práv. A to zejména práva na dědictví. Které samozřejmě může být v určitých situacích nezanedbatelné. Naznačený případ samozřejmě může v budoucnu nastat a jen ilustruje, že institut osvojení zletilého potřebuje pro svou životaschopnost velké množství situací, které vyřeší soudní judikatura. Zároveň možná mohl zákonodárce soudcům a potažmo vše potenciálním dotčeným osobám trochu pomoci a jasně naznačit, jak a kdy se souhlas dává. Lze si představit situaci, kdy se osvojovaný a osvojitel dohodnou, že

---

¹⁰⁷ Myšleno fyzických.

¹⁰⁸ Ve smyslu ust. § 1635 odst. 2 NOZ.

pro jistotu souhlas před zahájením řízením ve věci samé, projeví potomek osvojovaného formou veřejné listiny.

S naznačenou situací se může pojit další možnost. Pokud vnuci osvojovaného zjistí, že jejich předek udělil souhlas s jeho osvojením, ale dědické řízení proběhlo jinak, než by proběhlo s tímto souhlasem, můžou se vnuci osvojovaného domáhat obnovy řízení.¹⁰⁹ A to v případě, že by vůbec byli účastníky řízení o pozůstalosti, pokud by nebyli, museli by zvolit postup odlišný.

Situací, které můžou nastat, lze vymyslet nepřeborné množství. V době psaní této práce se jedná o situace hypotetické, které ale v budoucnosti nastat mohou a soudy se s nimi budou muset potýkat. A možná proto je škoda, že osvojení zletilého obsahuje jen několik ustanovení. Přičemž zákonodárce zvolil možnost odkazování na ustanovení, která se týkají osvojení nezletilého. Jenže osvojení nezletilého má svá specifika a ne vždy půjde jejich ustanovení využít.

5.4.3. Potomek, který nevyjádřil souhlas s osvojením

U potomka, který souhlas s osvojením zletilého nevyjádřil, lhostejno zda v řízení o osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého nebo v osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, se ustanovení upravující případné jeho dědění neužijí.

A to z důvodu, že se na něho tím pádem nebudou vztahovat právní následky osvojení jeho předka, z čehož vyplývá, že ač by jeho předek vstupoval v dědické právo vůči osvojenci v první třídě dědiců, tak jeho potomek nebude dědit vůbec. Samozřejmě tato situace znovu předpokládá tu skutečnost, že osvojovaný zemře dříve, než jeho osvojitel a potomek osvojovaného, který nevyjádřil souhlas s osvojením, bude stále naživu.

Lehkým problémem poté ale může být ve vztahu k předchozí kapitole vypočítavost potomka osvojovaného. Protože pokud by chtěl využít nedůslednosti zákonodárce, který nevyjádřil přesně, kdy má být souhlas udělen, tak mu v tom nic nebrání. Za pomocí svědků, listin či jiných skutečností, se může začít domáhat toho,

---

¹⁰⁹ Ve smyslu ust. § 228 a násl. OSŘ.

že osvojení má právní následky i pro něho, a tím pádem se „dostat“ k části pozůstalosti po osvojiteli.

Dlužno říci, že tyto případy nebudou nastávat moc často. Vzhledem ke zmíněné četnosti celého institutu osvojení zletilého, lhotejně jestli osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého či obdobou není. Pokud už ale nastanou, bude velmi zajímavé sledovat vývoj takových kauz a jejich případné řešení.

5.4.3.1. Společné východisko

Společným východiskem bude za jistou dobu zejména praxe soudních komisařů, kterými jsou notáři, v řízení o pozůstalosti. Ti budou mít ve svých rukou jakým směrem se aplikace ustanovení, která dopadají na následky osvojení zletilého pro dědické právo, budou ubírat.

5.4.5. Následky pro osvojovaného

Až doteď bylo rozebíráno, co se stane, pokud zemře osvojovaný dříve než osvojitel. Respektive bylo rozebíráno, co toto bude znamenat pro potomky osvojovaného ve vztahu k právu dědickému.

Ovšem i pro osvojovaného a jeho dědické právo jsou důležitá ustanovení v NOZ, jež se dotýkají osvojení zletilého. Tedy ustanovení, která „čistě“ řeší institut osvojení zletilého a nepochybně také ustanovení, která řeší institut osvojení nezletilého, jež se na ustanovení o osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, použijí obdobně¹¹⁰.

---

¹¹⁰ Čl. 41 odst. 1 legislativních pravidel vlády schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188 a změněná usnesením vlády ze dne 21. srpna 1998 č. 534, usnesením vlády ze dne 28. června 1999 č. 660, usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 596, usnesením vlády ze dne 18. prosince 2000 č. 1298, usnesením vlády ze dne 19. června 2002 č. 640, usnesením vlády ze dne 26. května 2004 č. 506, usnesením vlády ze dne 3. listopadu 2004 č. 1072, usnesením vlády ze dne 12. října 2005 č. 1304, usnesením vlády ze dne 18. července 2007 č. 816, usnesením vlády ze dne 11. ledna 2010 č. 36, usnesením vlády ze dne 14. prosince 2011 č. 922, usnesením vlády ze dne 14. listopadu 2012 č. 820, usnesením vlády ze dne 15. prosince 2014 č. 1050, usnesením vlády ze dne 3. února 2016 č. 75 a usnesením vlády ze dne 17. ledna 2018 č. 47

Respektive na ustanovení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, se užijí přiměřeně¹¹¹.

Na tomto místě je nutno zmínit, že osvojovaný dědí po osvojiteli v první zákonné třídě dědiců, ale nevstupuje v dědické právo osvojitele vůči jiným osobám.¹¹²

Což nutně musí znamenat, že „pokráčí“ dědický podíl ostatních potomků osvojitele. A to jak při dědění ze zákona, tak i při dědění způsobem jiným. Osvojovaný se totiž pravomocným rozsudkem o osvojení řadí mezi potomky osvojitele a krátí jim i případný nárok na povinný díl.¹¹³

Jediné řádně zveřejněné druhoinstanční soudní rozhodnutí se velmi dotýkalo právě dědických důvodů.

I přes jistou kazuistiku, je na tomto místě nutno zmíněné rozhodnutí ve větší míře prezentovat. Je totiž zatím jediným vodítkem soudní praxe, jak se k institutu osvojení zletilého stavět z perspektivy dědického práva.

Velmi důležité je také zmínit, že prezentované rozhodnutí se týká osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, které má přece jen trochu tvrdší podmínky pro přivolení soudu k osvojení zletilé osoby, a to samozřejmě ve vztahu k výjimečnosti tohoto institutu osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, a také s vědomím, že zletilou osobu lze osvojit, jen pokud k tomu vedou důvody zvláštního zřetele hodné.

V uvedené věci rozhodoval Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích. Po odvolání proti rozhodnutí Okresního soudu ve Svitavách.

„Okresní soud měl za to, že osvojení není na újmu důležitých zájmů potomků osvojitelů – osvojitelé mají tři zletilé dcery, které s osvojením MJ svými

---

¹¹¹ Čl. 41 odst. 2 legislativních pravidel vlády schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188 a změněná usnesením vlády ze dne 21. srpna 1998 č. 534, usnesením vlády ze dne 28. června 1999 č. 660, usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 596, usnesením vlády ze dne 18. prosince 2000 č. 1298, usnesením vlády ze dne 19. června 2002 č. 640, usnesením vlády ze dne 26. května 2004 č. 506, usnesením vlády ze dne 3. listopadu 2004 č. 1072, usnesením vlády ze dne 12. října 2005 č. 1304, usnesením vlády ze dne 18. července 2007 č. 816, usnesením vlády ze dne 11. ledna 2010 č. 36, usnesením vlády ze dne 14. prosince 2011 č. 922, usnesením vlády ze dne 14. listopadu 2012 č. 820, usnesením vlády ze dne 15. prosince 2014 č. 1050, usnesením vlády ze dne 3. února 2016 č. 75 a usnesením vlády ze dne 17. ledna 2018 č. 47

¹¹² Jak stanoví ust. § 853 odst. 2 NOZ.

¹¹³ Ust. § 1642 NOZ

Nepominutelnému dědici náleží z pozůstalosti povinný díl.

Ust. § 1643 NOZ

(1) Nepominutelnými dědici jsou děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci.

(2) Je-li nepominutelný dědic nezletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu. Je-li nepominutelný dědic zletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí čtvrtina jeho zákonného dědického podílu.

rodiči nesouhlasily, nicméně okresní soud po jejich výslechu nezjistil, že by osvojení bylo na újmu jejich důležitých zájmů, byť vysvětlil, že v případě osvojení by došlo k ponížení jejich zákonných dědických podílů, neboť i osvojenec by se stal dědicem osvojitelů v první zákonné třídě ve smyslu § 853 odst. 2 NOZ. Měl však za to, že ve smyslu ust. § 848 odst. 2 ve spojení s ust. § 801 NOZ nejsou výlučně majetkové zájmy dětí osvojitelů pro posouzení toho, zda by případné osvojení bylo na újmu důležitých zájmů, rozhodující a jiný relevantní důvod, proč by mělo být osvojení na újmu důležitých zájmů, nebyl ze strany dcer osvojitelů tvrzen.¹¹⁴ Proti tomuto podali osvojitelé včas odvolání. Okresnímu soudu vytýkali, že zamítl návrh proto, že dosud neexistuje judikatura soudu k osvojení zletilého a že návrhu nevyhověl proto, aby o věci mohl rozhodovat krajský soud. Což je argumentace velmi neotřelá, ale svým způsobem velmi na místě. A Krajský soud v Hradci Králové řekl následující.

„I odvolací soud má za to, že pro osvojení zletilého osvojenec osvojiteli nejsou v dané věci splněny předpoklady stanovené v ust. § 848 odst. 1 NOZ. Na rozdíl od okresního soudu však má odvolací soud za to, že není v dané věci splněn ani předpoklad uvedeného ustanovení, podle kterého nesmí být osvojení na újmu důležitých zájmů potomků osvojitelů. Osvojitelé mají tři dcery, všechny mají další potomky, tedy vnuky osvojitelů, všechny dcery osvojitelů žijí řádným životem, měly a mají k osvojitelům dobrý vztah a jsou ochotny se o osvojitelů postarat. Prostřední dcera LT se dokonce zabývá zemědělstvím a má s manželem statek vzdálený 15 km od statku, ve kterém bydlí a hospodaří osvojitelé. S ohledem na rozlohu pozemků, kterou osvojitelé vlastní, má odvolací soud za to, že osvojení osvojenec by bylo na újmu důležitých zájmů potomků osvojitelů, kterými mohou být i zájmy majetkové povahy. Okresní soud sice dospěl k závěru výkladem ust. § 801 a § 848 odst. 1 NOZ, že majetkové zájmy nelze v tomto případě brát v úvahu, ale odvolací soud se domnívá, že tomu tak je právě pouze v případě osvojení nezletilých dětí. Při osvojení nezletilých dětí jde především o to, aby se osvojitelé postarali – pečovali o nezletilé dítě, které osobní péči osvojitelů v době své nezletilosti potřebuje. Majetkové zájmy nejsou proto pro posouzení rozhodující. Jinak tomu však je podle názoru odvolacího soudu u osvojení zletilého, který již rozhodně nepotřebuje péči osvojitelů a k osvojení dochází z jiných důvodů. Majetkové zájmy dětí osvojitelů je tedy proto třeba vzít v úvahu, jinými slovy

---

¹¹⁴ Rozhodnutí sp. zn. 18 Co 235/2016.

důležité zájmy potomků osvojitelů mohou být i majetkové povahy, a to s ohledem na dědické právo osvojovaného, který by dědil spolu s potomky osvojitelů rovným dílem.¹¹⁵

Po tomto rozhodnutí se tedy, alespoň prozatím, jeví nesporným, že při rozhodování o osvojení soudy musí brát ohled i na to, jestli ostatní potomci osvojitele náhodou nepřijdou o část svého dědictví.

V řízeních, která byla k dispozici pro psaní této publikace, soudy zájmy potomků osvojitele na část pozůstalosti po něm nezkoumaly. Většinou se spokojily s tvrzením, že ostatní potomci s osvojením souhlasí. Přičemž tento souhlas vyslovili v řízení o osvojení zletilého jako svědci.¹¹⁶ Nemilé na tomto je to, že většina těchto osob byla ještě nezletilá, a tudíž jejich kladné stanovisko nemuselo být vyjádřeno se všemi domyšlenými situacemi, které mohou nastat. Podle názoru autora tohoto příspěvku by soudy neměly rozhodovat jen na základě toho, že budoucí sourozenec osvojovaného se k vyjádření staví kladně. Mělo by být postupováno tak, jak postupoval soud k Hradci Králové, který dává jisté vodítko, jak se v těchto situacích chovat.

To také vzhledem k tomu, že účastníkem řízení o osvojení zletilého je podle ustanovení § 448 odstavce 1 ZŘS osvojenec, jeho dítě a ten, kdo má v úmyslu osvojenec osvojit. Při tomto spatřuje autor nemožnost dětí osvojitele domáhat se obnovy řízení v řízení o osvojení zletilého jako skutečnost, se kterou se soudy musí vypořádat velmi citlivě a pečlivě zvažovat, zda k osvojení přivolí.

V souladu s nadpisem této kapitoly může být opravdu výrazným následkem pro dědické právo osvojovaného to, že „rozdíl mezi osvojením zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého a které není obdobou osvojení nezletilého, pro účely dědického práva, je spatřován v tom, že v případě osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, osvojenec a jeho potomci nepozbývají osvojením práv ve vlastní rodině (§ 849 odst. 2 NOZ). Znamená to tedy, že osvojenec a jeho potomci, kteří se narodili až po osvojení a potomci, kteří se narodili před osvojením a zároveň udělili souhlas s tím, aby se právní následky osvojení vztahovaly také na ně, v případě osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, připadají v úvahu jako

---

¹¹⁵ Rozhodnutí sp. zn. 18 Co 235/2016.

¹¹⁶ Tato skutečnost byla ověřena dotazy na příslušné soudy ve smyslu zákona č. 106/1999 o svobodném přístupu k informacím.

dědicové ze zákona v I. dědické třídě jak po původních rodičích osvojenice, tak po osvojiteli.¹¹⁷

Tato situace pro osvojitele znamená nespornou výhodu oproti jeho přirozeným sourozencům, také ale i proti sourozencům, které „získal“ až osvojením v době jeho zletilosti. Lze jen velmi těžko říct, jestli si zákonodárce vůbec uvědomil, co tímto institutem, respektive jeho nedostatečným upravením způsobí. Dvojitý dědění by samozřejmě mohlo nastávat i bez institutu osvojení zletilého, a to pokud má fyzická osoba více sourozenců při skutečnosti, kdy tyto sourozenci jsou sourozenci s rozdílnými rodiči.

Při zamýšlení znovuzavedení institutu osvojení zletilého a jeho rozštěpení na osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého a na osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, se zákonodárce zřejmě nevypořádal se všemi možnými situacemi, které mohou nastat. Jinak si totiž nelze vysvětlit, proč u osvojení zletilého, které není obdobou osvojení zletilého, osvojovaný nepozbývá osvojením svých dosavadních práv ve vlastní rodině, ale při osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, těchto práv zřejmě pozbývá.¹¹⁸

5.4.6. Osvojitel jako jediný dědic

Při výčtu všech možných situací, které mohou nastat, nelze nezmínit ještě jednu. Jak již bylo uvedeno, tak osvojovaný dědí po osvojiteli v první zákonné třídě dědiců. Ovšem opačná situace není vůbec upravena. Pokud zákonodárce zmínil, že osvojovaný dědí po osvojiteli v první zákonné třídě dědiců¹¹⁹, tak při opačné situaci jakákoliv úprava chybí.

Situace, kdy osvojitel „přežije“ osvojovaného, nelze do budoucna vyloučit. Také s tímto stavem kalkuluje několik předchozích odstavců. Pokud tedy nastane situace toho, že osvojitel bude žít déle než osvojovaný, lze se jen domnívat, jak by

---

¹¹⁷ *Časopis Ad Notam* [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_237-dusledky-osvojeni-pro-dedicke-pravo.

¹¹⁸ Jinak si zařazení ustanovení o tom, že při osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, nepozbývá osvojovaný práv ve vlastní rodině oproti osvojení zletilého, které je obdobou osvojení zletilého, kde takové ustanovení úplně chybí, nelze jinak prozatím vykládat.

¹¹⁹ Jak stanovuje v ust. § 853 odst. 2 NOZ.

mělo být postupováno při řízení o pozůstalosti. Dle názvu této kapitoly bude uvažována situace, kdy osvojitel připadá jako jediný teoretický dědic po osvojovaném. Vzhledem k významu a poslání celého institutu osvojení zletilého, se lze domnívat, že situace, kdy osvojitel bude žít déle než osvojovaný, a zároveň bude jediným možným dědicem po osvojovaném, může nastávat relativně často. A to samozřejmě při úvaze nad tím, že věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojovaným vůbec nemusí být nijak závratný. Také s přihlédnutím k tomu faktu, že osvojení zletilého se zpravidla děje z důvodu, že osvojovaný či osvojitel nemají jinou rodinu. Takže situace, kdy osvojovaný vstupuje do rodiny osvojitele, ale vůbec nemá rodinou svou, bude nastávat často. Samozřejmostí je, že uspořádání svých majetkových záležitostí po smrti lze upravit odlišně od zákonné posloupnosti,¹²⁰ ale například uspořádání svého jmění¹²¹ formou závěti, využívá jen čtvrtina lidí.¹²²

Při stavu, kdy zůstavitel, kterým bude osvojovaný, nezanechá po své smrti například závěť a osvojitel bude jeho jediným příbuzným, tak nelze předpokládat, jak tuto situaci řešit. Jsou možné dva výklady, a to situace odúmrtě¹²³, kdy bude po osvojovaném dědit stát a situace, kdy bude po osvojovaném dědit jeho osvojitel.

Zákonodárce stanovil, že osvojovaný dědí po osvojiteli v první zákonné třídě dědiců. Otázkou ale zůstává, proč neupravil i tuto záležitost opačným směrem. Dá se předpokládat, že pokud by toto upravit chtěl, tak by tak učinil. Při tomto výkladu by i přes fakt ten, že zůstavitel měl nějakého příbuzného, připadla pozůstalost státu. Pokud by osvojitel osvojovaného osvojil v době jeho nezletilosti, tak dědí v druhé zákonné třídě dědiců. V duchu zásady, že soukromý majetek má zůstat spíše v soukromých rukou než v rukou státu¹²⁴, lze ale použít i výklad opačný. Konkrétně ten, že je pořád lepší, pokud dědí alespoň někdo, než aby pozůstalost připadla státu. Na tento výklad by zřejmě bylo nutné užít obecnější zásady celého NOZ. Ba i dokonce obecné zásady spravedlnosti a práva. I přes

---

¹²⁰ Samozřejmě se zřetelem na nepominutelné dědice.

¹²¹ Ve smyslu Ust. § 495 NOZ

Souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. **Jmění** osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.

¹²² Čtvrtina Čechů už sepsala závěť – Novinky.cz . Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 12.03.2018]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/415254-ctvrtina-cechu-uz-sepsala-zavet.html>.

¹²³ § 1634 NOZ odúmrt'

(1) Nedědí-li žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, připadá dědictví státu a na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic; stát však nemá právo odmítnout dědictví, ani právo na odkaz podle § 1594 odst. 1 věty třetí.

(2) Vůči jiným osobám má stát stejné postavení jako dědic, kterému svědčí výhrada soupisu.

¹²⁴ Důvodová zpráva k NOZ, k § 1634.

uvedené se ale autor spíše přiklání k druhé možnosti a považuje nemožnost dědit osvojitele po osvojovaném za opomenutí zákonodárce, které vyřeší až praxe i přes to, že neexistuje žádný pozitivněprávní důvod pro to, aby dědil osvojitel.

5.4.7. Shrnutí následků osvojení zletilého pro dědické právo

Lze jen velmi těžko předpokládat, jaké situace budou nastávat. To je také nutné mít na mysli při hodnocení práce zákonodárce v souvislosti s propojením osvojení zletilého a jeho následného dědického práva. V současné době nelze jednoznačně určit, jak se k některým nejasnostem postaví praxe. Protože až tou lze zmiňované nejasnosti překlenout. Všechny tyto problémy jsou ale do velké míry způsobeny určitou syrovostí institutu osvojení zletilého.

5.5. Společné následky osvojení pro vyživovací povinnost

Následky osvojení zletilého se týkají rovněž vyživovací povinnosti. Vyživovací povinnost se dotýká jak osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, tak osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého.

5.5.1. Obecně

Obecná úprava vyživovací povinnosti se nachází v ustanoveních § 910 a následujících NOZ. Obecně a trochu historicky lze vyživovací povinnost charakterizovat jako povinnost poskytovat někomu výživu, výchování, slušné nebo nutné zaopatření apod.¹²⁵

„Lze říci, že výživné představuje zvláštní (rodinněprávní) případ zaopatřovacího závazku, a to vedle závazku důchodového (§ 2701 NOZ) nebo

---

¹²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9. str. 1034.

výměnkou (§ 2707 NOZ), které mohou platit souběžně s vyživovacím závazkem, protože vznikají z jiných právních titulů, tj. ze smluv; viz například smluvní důchod mezi druhem a družkou. V bližším vymezení se v případě výživného jedná o část závazkového práva rodinného, které je zákonem upraveno vedle rodinného práva jako práva osobního stavu (práva statusového). Základ právní úpravy spočívá ve vyživovacím závazku jako zvláštním druhu soukromoprávního závazku. Ačkoliv vyživovací závazek patří mezi závazky založené zákonem, je zásadně věcí stran, jakým způsobem si mezi sebou upraví výkon vzájemných práv a povinností obsažených v zákonem založeném vyživovacím závazku.¹²⁶

5.5.2. Následky pro vyživovací povinnost

Ustanovení, jež se dotýká vyživovací povinnosti při užití institutu osvojení zletilého, je speciální úpravou směrem k obecné úpravě vyživovací povinnosti v ustanovení § 910 NOZ.

Ustanovení § 853 odstavce 1 NOZ stanovuje, že vyživovací povinnost osvojenec vůči jeho předkům nebo potomkům trvá nadále jen tehdy a jen v té míře, nejsou-li jiné osoby, které mají vyživovací povinnost, popřípadě nejsou-li tyto osoby schopny své vyživovací povinnosti dostát. Osvojenec má právo na výživné vůči svým předkům nebo potomkům jen tehdy a jen v té míře, není-li osvojitel s to své vyživovací povinnosti dostát.

„NOZ zakládá primát nároku osvojenec na výživné vůči svému osvojiteli a pouze podpůrný vyživovací nárok vůči svým předkům a potomkům. Vůči předkům tento stav vyplývá ze skutečnosti, že osvojení představuje určitou formu „odvržení“ svých předků osvojenecem. Vůči potomkům tento stav vyplývá ze skutečnosti, že osvojení představuje úzkou vazbu mezi osvojitelem a osvojenecem. Nicméně je třeba konstatovat, že vůči potomkům osvojenec, zejména těm, kteří s osvojením nevyslovili svůj souhlas, se příliš logickým nejeví.“¹²⁷

---

¹²⁶ Hrušáková, M, op. cit. sub 125, str. 1039.

¹²⁷ MELZER, Filip, op. cit. sub 14, str. 1313.

Vyživovací povinnost, na rozdíl od následků osvojení zletilého pro dědické právo, nebude v budoucnosti zřejmě tolik ožehavým tématem. Dědit totiž jednou bude každý, zatímco právo na výživné rozhodně každému nevznikne.

6. Závěr

Cílem práce bylo zaměřit se na národní úpravu institutu osvojení zletilého. Což je téma relativně úzké. Z čehož vyplývá, že záměrem rozhodně nebylo zaměřit se historii institutu osvojení zletilého. Pokud by tomu tak bylo, nemohla by tato diplomová práce přinést žádný nový kritický pohled na soudobou úpravu ústředního tématu celé práce.

Předpokladem pro vypracování bylo také získání co největšího počtu možných zdrojů. Nejhodnotnějším zdrojem pro pochopení institutu osvojení zletilého v praxi byla možnost nahlédnout do soudní praxe. Jako základ této diplomové práci posloužilo několik desítek soudních rozhodnutí, která pocházejí z okresních soudů Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň – jih, Plzeň – město, Plzeň – sever, Rokycany, Sokolov a Tachov. Pozorný čtenář si všimne, že se jedná o soudy v obvodu Krajského soudu v Plzni. Snahou totiž bylo získat alespoň nějaká druhostupňová rozhodnutí. Avšak Krajský soud v Plzni do listopadu roku 2017 ani jednou nerozhodoval jako odvolací soud ve věci osvojení zletilého. Souhrn soudních rozhodnutí byl velmi cenným zdrojem pro celé vypracování. Vedl k většímu pochopení institutu osvojení zletilé osoby. Jednou stranou mince jsou mantinely, které vystaví zákonodárce při vytváření zákonného podkladu, druhou stranou ale je, jak celou věc uchopí praxe. Proto se práce snažila z podkladu soudních rozhodnutí těžit, a ač třeba nebyla všechna citována, tak posloužila jako statistický prvek.

Úvod celé práce se snažil čtenáři přiblížit, jak institut osvojení zletilého pravděpodobně vznikl a jaký byl jeho historický vývoj. Také se dotýkal stěžejních pojmů institutu. Tyto pojmy přiblížil, aby uchopení celého institutu bylo snazší a přehlednější. Samozřejmostí také bylo pojmenování zákonné úpravy institutu a základní dělba osvojení zletilého.

Kapitola osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého popisuje první ze dvou typů osvojení zletilého. Zejména nastiňuje výčet situací, kdy lze zletilce osvojit. Zákonodárce stanovil čtyři situace, při jejichž splnění lze

postupovat dle ustanovení o osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. Na rozdíl od následujícího typu osvojení zletilého, lze po splnění jedné ze čtyř situací zletilého osvojit bez větších problémů.

Zletilého lze osvojit, jestliže přirozený sourozenec osvojovaného byl osvojen týmě osvojitelem. Tento podtyp osvojení zletilého lze v rámci zachování rodinných vztahů hodnotit jako velmi zdařilý. Druhá ze situací, kdy lze zletilce osvojit, již tak pozitivní být nemusí a dokonce by teoreticky mohla být předmětem zneužívání ze strany účastníků případného soudního řízení. Zato třetí varianta, kdy soud přivolí k osvojení, je využívána v praxi velmi často. Osvojitel totiž o potenciálního osvojovaného v řadě případů pečuje již v době jeho nezletilosti. Poslední situací, kdy lze osvojit zletilého obdobně jako nezletilého, je, pokud manžel osvojuje dítě svého manžela, i tato eventualita je v praxi hojně využívána.

Kapitola, která se věnuje osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, je o něco více zaměřena na soudní praxi, než kapitola předcházející. Tento typ osvojení zletilého je také více nejasným a pro pochopení složitějším. Předpokladů, které je nutno naplnit, aby soud přivolil k tomuto typu osvojení, je více, než při osvojení zletilého, které je obdobou osvojení zletilého. Zdá se, že tohoto typu osvojení zletilého bude využíváno sporadicky, což předpokládal i zákonodárce.

Nedílnou součástí této práce je také, pro úplnost textu, nástin procesní úpravy osvojení zletilého. Procesní úprava je zakotvena v ZŘS v několika ustanoveních. Lehké problémy by mohlo praxi způsobovat to, že procesní úprava důsledně nereflektuje úpravu v NOZ. V procesním protipólu NOZ je jakoby opomenut fakt, že NOZ rozdělil institut osvojení zletilého na osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého a na osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, respektive po tomto rozdělení odkázal na ustanovení o osvojení nezletilého. Lze se ale důvodně domnívat, že toto v soudní praxi nebude soudcům činit větší potíže.

Kapitola, které nese název následky osvojení zletilého, je tou nejdůležitější a nejpodrobnější částí této práce. Zároveň to je část, které se také nejvíce zakládá na názorech autora. Následky osvojení jsou při řízení o osvojení zletilého lehce ukrytými. Ve chvíli, kdy osvojení probíhá, totiž ještě málokoho napadne, co osvojení způsobí v budoucnosti. Zejména následky osvojení zletilého pro dědické právo jsou stěžejní. Dá se říci, že to je úplné jádro této práce. Je to fakt, který ještě v praxi zřejmě moc potíží nepůsobí. Avšak s přicházející budoucností může institut

osvojení zletilého, potažmo jeho následky, působit potíže zejména notářům, jako soudním komisařům při řízení o pozůstalosti.

V souhrnu lze institut osvojení zletilého spatřovat jako pozitivní krok zákonodárce. Tím, že tento způsob osvojení do právního řádu zařadil, vytvořil podmínky pro osvojení osob, které na osvojení mohly čekat dlouhá desetiletí.

To, že lze při podrobnějším studiu nacházet různé potenciální nedostatky, je při zavedení relativně nového institutu do právního řádu jev očekávatelný. V současnosti počet řízení o osvojení zletilého zřejmě dokonce překonává předpokládaný počet v době zavádění institutu. Z aktuálních čísel, která se týkají osvojení zletilého, lze jednoduše vyčíst, že od zavedení tohoto institutu se zájem o jeho využití zvedá. Do budoucnosti lze rovněž předpokládat nárůst počtu řízení o osvojení zletilého. S nárůstem počtu řízení bude samozřejmě vyplňováno více a více mezer, které logicky se zavedením institutu vznikly.

Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

1. HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
2. HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.
3. SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-334-6.
4. SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2.

Komentářová literatura

1. DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
2. LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Praktický komentář. ISBN 978-80-7478-869-7.
3. LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9.

4. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8.
5. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6.
6. SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9.
7. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.

Právní předpisy

1. Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
6. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů.

9. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Soudní rozhodnutí

1. Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové Evropské unie ze dne 28. 10. 2017, ve věci sp. zn. 18Co 235/2016.
2. Rozhodnutí Okresního soudu v Chebu ze dne 13. 04. 2014, ve věci sp. zn. 20 C 434/2014.
3. Rozhodnutí Okresního soudu v Chebu ze dne 10. 07. 2015, ve věci sp. zn. 8 C 94/2015.
4. Rozhodnutí Okresního soudu v Chebu ze dne 15. 10. 2015, ve věci sp. zn. 16 C 119/2015.
5. Rozhodnutí Okresního soudu v Chebu ze dne 10. 03. 2017, ve věci sp. zn. 10 C 325/2017.
6. Rozhodnutí Okresního soudu v Rokycanech ze dne 08. 07. 2015, ve věci sp. zn. 6 C 106/2015.
7. Rozhodnutí Okresního soudu v Rokycanech ze dne 25. 0. 2015, ve věci sp. zn. 11 C 84/2015.
8. Rozhodnutí Okresního soudu v Rokycanech ze dne 19. 10. 2017, ve věci sp. zn. 5 C 88/2017.

9. Rozhodnutí Okresního soudu v Sokolově ze dne 31. 03. 2014, ve věci sp. zn. 12 C 35/2014.
10. Rozhodnutí Okresního soudu v Sokolově ze dne 20. 10. 2014, ve věci sp. zn. 7 C 52/2014.
11. Rozhodnutí Okresního soudu v Sokolově ze dne 31. 03. 2014, ve věci sp. zn. 12 C 35/2014.
12. Rozhodnutí Okresního soudu v Sokolově ze dne 04. 06. 2015, ve věci sp. zn. 10 C 142/2015.
13. Rozhodnutí Okresního soudu v Sokolově ze dne 19. 08. 2014, ve věci sp. zn. 34 C 224/2014.
14. Rozhodnutí Okresního soudu v Sokolově ze dne 29. 09. 2015, ve věci sp. zn. 34 C 254/2015.
15. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 09. 04. 2014, ve věci sp. zn. 11 C 26/2014.
16. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 18. 01. 2017, ve věci sp. zn. 11 C 43/2016.
17. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 26. 06. 2017, ve věci sp. zn. 11 C 59/2017.
18. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 29. 05. 2014, ve věci sp. zn. 12 C 106/2014.
19. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 27. 09. 2016, ve věci sp. zn. 12 C 127/2016.

20. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 21. 01. 2015, ve věci sp. zn. 13 C 145/2015.
21. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 20. 03. 2017, ve věci sp. zn. 13 C 437/2016.
22. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 04. 11. 2014, ve věci sp. zn. 14 C 350/2014.
23. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 19. 06. 2017, ve věci sp. zn. 14 C 455/2016.
24. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 23. 02. 2015, ve věci sp. zn. 16 C 298/2014.
25. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 03. 03. 2015, ve věci sp. zn. 17 C 475/2014.
26. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 02. 03. 2016, ve věci sp. zn. 18 C 480/2015.
27. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 17. 06. 2015, ve věci sp. zn. 18 C 587/2014.
28. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 29. 06. 2015, ve věci sp. zn. 23 C 254/2014.
29. Rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - město ze dne 09. 02. 2016, ve věci sp. zn. 39 C 378/2015.
30. Rozhodnutí Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 24. 04. 2014, ve věci sp. zn. 20 C 31/2014.

Důvodové zprávy

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Internetové zdroje

1. *Časopis Ad Notam* [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_237-dusledky-osvojeni-pro-dedicke-pravo.
2. Česká-justice [online]. [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2017/11/pravomocny-rozsudek-az-po-rozhodnuti-nejvyssiho-soudu-pelikan-predstavil-teze-civilniho-kodexu/>.
3. Čtvrtina Čechů už sepsala závěť – Novinky.cz . Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 12.03.2018]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/415254-ctvrtina-cechu-uz-sepsala-zavet.html>.
4. InfoData [online]. [cit. 2018-02-24]. Dostupné <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledystatistickych-listu.html>.
5. *Mapa průtahů* [online].24.02.2018[cit.2018-02-24]. Dostupné z: <https://www.mapaprutahu.cz/blog/prumerna-delka-civilnich-rizeni-v-roce-2016>.
6. *Osvojení/adopce* [online]. [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/osvojeni-adopce.html>.

Ostatní

1. Legislativní pravidla vlády schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188 a změněná usnesením vlády ze dne 21. srpna 1998 č. 534, usnesením vlády ze dne 28. června 1999 č. 660, usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 596, usnesením vlády ze dne 18. prosince 2000 č. 1298, usnesením vlády ze dne 19. června 2002 č. 640, usnesením vlády ze dne 26. května 2004 č. 506, usnesením vlády ze dne 3. listopadu 2004 č. 1072, usnesením vlády ze dne 12. října 2005 č. 1304, usnesením vlády ze dne 18. července 2007 č. 816, usnesením vlády ze dne 11. ledna 2010 č. 36, usnesením vlády ze dne 14. prosince 2011 č. 922, usnesením vlády ze dne 14. listopadu 2012 č. 820, usnesením vlády ze dne 15. prosince 2014 č. 1050, usnesením vlády ze dne 3. února 2016 č. 75 a usnesením vlády ze dne 17. ledna 2018 č. 47.

Summary

The Master's thesis analyses the legal norms of adopting adults which reappeared in the Czech Republic after decades. The first chapter involves the history of the legal norms of adopting adults. It also defines basic terms as adoption, majority and good manners.

The second chapter focuses on one kind of adopting adults that is similar to the adoption of the underaged. The paper distinguishes between a situation, which requires the usage of the above-mentioned term. The other situations uses the adoption of adults that is not analogical to adopting the underaged.

The adoption of adults that is not analogical to adopting the underaged represents a title of the following paragraph. The fulfillment of conditions for a successful court decision could be more demanding. This type of adoption should be used exceptionally and only with the fulfillment of the reasons for special consideration.

The fourth chapter depicts the modification process of adopting an adult. It is established by The Act of Special Legal Procedures and it contains only a number of legal provisions.

The essence of the paper describes the consequences, which follows the adoption of an adult. The chapter depicts the results of adopting an adult for his surname, for the maintenance obligation and for the heirship.

Last but not least, the legal norms of adopting an adult are summarised. The thesis summarises its aims. It suggests the future of legal norms of adopting an adult. The sources of the paper are represented by more than twenty court decisions. They have been obtained as anonymous versions at particular courts.